ב"ה

אין ליכט
פון תורה

ספר

אלע משלים פון
דובנער מגיד

כרך ב' – חלק א'

אידיש

134

הוצאת אמונה
ברוקלין נוא יארק,
שנת תשמ"א לפ"ק

אלע משלים
פון דובנער מגיד

געזאמעלט און איבערזעצט פון זיינע
ווערק „אהל יעקב“, „קול יעקב“, „כוכב
מיעקב“, „אמת ליעקב“ און „ספר המדות“

פון
ת ש ר " ק

אין צוויי טייל

צ ו ו י י ט ע ר ט י י ל

ניו יארק
TASHRAK PUBLISHING CO.
187 East Broadway, New York

תרפ"ה

דעם דובנער מגיד׳ס משלים

צווייטער טייל

אינהאַלט פאַרצייכניס

צווייטער טייל

.1	ער האָט א ברירה אָבער...	13
.2	בעסער פאַרשווייגען	15
.3	דער אָרימאַן מיט זיין פעקעל	16
.4	דער מענש צאָהלט	17
.5	דער רשע און דער חכם	19
.6	אַ קבצן וויל ווערען א „מורינו“	21
.7	שלעכטע מטבעות	22
.8	דער סוף פון א בעל גאוה	23
.9	א קלוגער ממה נפשך	25
.10	אן אָרימאַנס גליק	27
.11	צוטריבען די געסט	28
.12	דער פאַרשטעלטער אָרימאַן	29
.13	אַן אָרימאַנס פאַרלאַנג	30
.14	פון צדקה ווערט מען רייכער	32
.15	אחדות	34
.16	דער אָרימאַן קריגט חוצפה	35
.17	צוויי בלינדע בעטלער	36
.18	די משכנות האָט ער פאַרגעסען	37
.19	זיך ניט געאיילט	40
.20	פאַרגעסט ניט אייערע ברידער	41
.21	אונדאַנקבאַרער מענש	42
.22	אויף ווענען מען קלאַגט	43
.23	דער מלך און די בת מלכה	44
.24	אַ חכם קען אמאָל אריינפאלען	48
.25	כבוד צו כבוד איז ניט גלייך	49

26.	גרויס געלד און קליין געלד	50
27.	דורכגעלאָזען די געלעגענהייט	52
28.	ברויט מיט ברויט	54
29.	מחותנים ווערען שונאים	55
30.	דער מבין	56
31.	די שטראָף פון א בעריהמער	59
32.	א קריוודע אויפ'ן רבוש"ע	61
33.	אויסגעלאָזען זיין כעס	61
34.	פערשפאָרט אן ארבייט	63
35.	ער האָט אָנגעגרייט פאר אלעמען	64
36.	א איד מיט בטחון	65
37.	צוויי מלכים	66
38.	ער איז קיין נצרך	67
39.	ווען דיין שונא איז הונגעריג	68
40.	די לעצטע מינוט	69
41.	די הארץ איז דער עיקר	70
42.	די טייערע בריליאנטען	72
43.	פטור געוואָרען פון אַן אנזעצער	73
44.	די שטראָף פון פערברעכער	75
45.	ווארום ער האָט געשוויגען	77
46.	מיט יענעם איז ער זיכער	78
47.	דער אָרימער יחסן	79
48.	אפעלסינען און רעטיכער	80
49.	די ריכטיגע רפואה וועט קומען	82
50.	דער רבי האָט געטראָפען	84
51.	דער שווער און דער איידים	87
52.	די צוויי פאָרלעך	89
53.	דער שיכור	91
54.	א חכם און א מבין	92
55.	וואו איז דער אויבען-אָן	95

.56	אָבגעטאָהן דעם טאַטען	96
.57	האָט פערדיענט זיין שטראָף	97
.58	צוויי משולחים	99
.59	אַ נס איז איהם געשעהן	100
.60	דער גנב וויל בלייבען א צדיק	101
.61	ווען עס העלפט שוין קיין זאַך ניט	103
.62	די געבונדענע הינדעל	104
.63	דער צולאָזענער אינגעל	105
.64	אחטא ואשוב	107
.65	דעם מלמד'ס וואונש	108
.66	דער נאַרישער אינגעל	109
.67	די צוויי תלמידים	110
.68	דער וואָס לעבט אין טעות	112
.69	דער רב און דער מלמד	113
.70	די פיער בקשות	114
.71	די צוויי רבנים	115
.72	צדקה און מעשר	116
.73	ווען א מענש בעקומט פריינד	118
.74	אַ חשד בדרך כבוד	120
.75	ווער עס פערדיענט א בעלוינונג	121
.76	צוויי שלעכטע חברים	123
.77	דער שפּיעגעל	124
.78	איבערגעשריען אלעמען	125
.79	געארבייט פאר'ן טייוועל	127
.80	די צוויי שותפים	128
.81	דער נאַרישער יעגער	130
.82	די צוויי חזנים	131
.83	א שטאָדט מיט קרובים	132
.84	דער אלטער וועג	134
.85	אָם נעהמט קינד'ס מעדיצין	135

		זייט
86.	אויסגעהונגערט דעם איידים	136
87.	דאָס ערגסטע פון אלעם	138
88.	צוויי ברידער מיט צוויי כונות	139
89.	ניט אלעמען מאכען קליידער לייטיש	141
90.	זיין אָרימקייט ציינגט אויף עשירות	142
91.	דריי ערליי חולאים	144
92.	צוויי מאָל בעשטראפט	146
93.	די צוויי ארענדארען	147
94.	שוין ניט מעהר א קינד	148
95.	ווען א קאָנטראַקט גילט	150
96.	דער פויער און דער פראק	152
97.	ווען איהם איז גוט וויינט ער	154
98.	ווען א נאר שאָקעלט זיך	155
99.	דער סארוועד	156
100.	דער בעל טובה	157
101.	א הונגעריגען דארף מען ניט בעטען	159
102.	דער רייך געוואָרענער מחותן	161
103.	לויט דעם טרויער אַזוי די פרייד	162
104.	א שוואכער קאָלעקטאר	163
105.	דער שטרענגער דאָקטאר	164
106.	דער פערגלייך	165
107.	ניט דעם שניידערס שולד	167
108.	אַן אָרענטליכער שווינדעל	168
109.	די דריי שותפים	169
110.	די מאה און די דעה	173
111.	געפונען אן אויסוועג	174
112.	דער שטרענגער אפטרופס	176
113.	אויף א דאָקטאָר דאַרף מען זיך ניט פערלאָזען	177
114.	זיך אָנגעמאכט אן אומזיסטען גלות	182

		זייט
115.	אלעס ליגנט אין דער צונג	184
116.	דורך פרעמדע הענד	186
117.	דער קלוגער פעטער	187
118.	דער קוכער און דער דאָקטאָר	189
119.	אַ קנאַפּער נחת	190
120.	אַ פוהר מיט גלעקלעך	191
121.	מיר לעבען מיט נסים	193
122.	דער מרה שחורה'ניק	195
123.	ביי וועמען עס איז גוט צו פרעגען	197
124.	אַ שלאָפעדיגער גאַסט	198
125.	העלפען און שענקען	200
126.	א ריכטיגער סימן	201
127.	דער פער'משכונ'טער פוטער	202
128.	אן אשת חיל	204
129.	די דריי גוטע פריינד	205
130.	אַ אינגעל מאכט אַ חשבון	207
131.	דער גבור	208
132.	שטויב און בלאָטע	210
133.	דער ציגיינער	211
134.	זיך אליין גענארט	213
135.	די גרויסע שיסעל	214
136.	דעם זוהנ'ס טענות	215
137.	ער האָט אויסגעפיהרט	216
138.	דעם פאָטער'ס כתב	217
139.	דער תלמיד און דער בעהעלפער	218
140.	זיינע צוויי ווייבער	219
141.	אז מ'גיט אַ נאר אַ מתנה	220
142.	דער מענש און זיין מזל	222
143.	שלעכט געלערנט	223
144.	די קלוגע צוואה	224

		זייט
.145	פערקויפט זיין קעסט	227
.146	ווען דער זאַטער גלויבט דעם הונגעריגען	228
.147	די צוויי ברידער	229
.148	דער אָרימער שותף	230
.149	אַ קבצנ׳ישער גביר	232
.150	אַן אומזיסטער געוויין	233
.151	דער רייכער אביון	234
.152	אַ גנב מאכט אַן אָנשטעל	235
.153	ער האָט געוואָלט אַפעטיט	237
.154	דעם אלטענס פאַלאַסט	238
.155	ער דאַרף קיין פאַספאָרט	240
.156	אַ נגיד צווישען גבירים	241
.157	זיי האָבען געזוכט פרנסה	242
.158	אויף פרעמדע איז ער ניט קאַרג	243
.159	דער גרויסער טאָפ	245
.160	אַן אוצר אין חלום	246
.161	פריינדשאַפט איז ניט האַנדעלשאַפט	249
.162	די צוויי גנבים	250
.163	אַ וועהטאָג איז אַ גוטער סימן	252
.164	אַן אָרימאנ׳ס גליק	253
.165	אַ לעבען אָהן חשבון	255
.166	דער בלינדער גנב	256
.167	ווער האָט געצאָהלט מעהר	258
.168	פאַר אַ גנב איז נימאָ קיין שלאָס	259
.169	די צוויי סוחרים	260
.170	ניט געוועזן וואָס מקנא צו זיין	262
.171	ווען עס פעהלט דער פינטעלע	263
.172	דער פייפעל	264
.173	די בעסטע אכסניא	266
.174	אַ פעהיגער מענש	267

		זייט
.175	ער וואקסט א דלפון	268
.176	דעם איידים׳ס טענה	270
.177	ניט דער ריכטיגער וואונש	271
.178	ווען א פאַטער פרעהט זיך	273
.179	אריינגעלייגט א תירוץ אין מויל	274
.180	די פורים סעודה ביים רב	276
.181	דער אָרימער בעל חוב	278
.182	פערשידענע מענשען, פערשידענע צייטען	279
.183	ווען קינדער מוזען העלפען	281
.184	דער שליסעל	282
.185	אַ געזינדעל קיין עין הרע	284
.186	וואָס טויג דעם דאָקטאָר א געזונטער מענש ?	285
.187	אַ דאָפּעלטער לוין	287
.188	ניט ריים און ניט פערריכט	288
.189	דער נאַרישער ישוב׳ניק	289
.190	ווען די פערד לויפען	290
.191	זיין אייגענע שמוץ	291
.192	אַ גאנצע זאַך	292
.193	בעקומען אפּעטיט	293
.194	האָט אויגען, אָבער זעהט ניט	294
.195	אַן אָרימאן טאָר מען אויך ניט טרויען	295
.196	גע׳גנב׳עט ביי א טאַטען	296
.197	א קראָם מיט כל טוב	297
.198	א דאָקטאר מיט א ווייטער אויג	298
.199	דער פוילער ארבייטער	300
.200	א שטאָדט פון לויטער רייכע און געזונטע	301
.201	ער ווייס ניט וואָס צו בעטען	302
.202	דער שטומער בעל-עגלה	303
.203	דער דאָקטאר און זיינע פאַציענטען	304
.204	אייגענע שונאים ערגער פון פרעמדע	305

.205 עס איז דאָ אויף וואָס צו קלאָגען.	306
.206 די טייערע מתנה	307
.207 דער זייטיגער פערדינסטעל	308
.208 די מסירה	309
.209 פאר א טאַטען שעהמט מען זיך ניט	310
210 ברוגז געמאכט דעם גנב	311
.211 א שלעכטער צאָהלער	312
.212 צוויי אָרימע־לייט	313
.213 וואָס טויג איהם עטיקעטע?	314
.214 אייגענע און פרעמדע	316
.215 דער גוטער דאָקטאָר	317

1

ער האָט אַ ברירה, אָבער —

אַ סוחר איז געקומען מיט זיין וואָגען סחורה אין אַ שטאָדט און האָט זיך אוועקגעשטעלט אין מאַרק. עס האָבען זיך אָנגעקליבען מענשען, וואָס זיינען געקומען זעהן די סחורה און קויפען. אָבער דער סוחר האָט קיינעם ניט געלאָזט אויסקלייבען די אַרטיקלען. וואָס איינער האָט געוואָלט האָט איהם דער סוחר אליין דערלאַנגט דעם אַרטיקעל און יענער האָט בעצאָהלט.

אַן אָרימאַן וואָס איז געגאַנגען אין מאַרק עפּעס קויפען האָט בעגעגענט צוויי מענשען וואָס האָבען געהאַלטען אין די הענד וואָלענע הענטשקעס. „וואו האָט איהר עס געקויפט אַזעלכע טייערע הענטשקעס?" האָט דער אָרימאַן געפרעגט. האָבען איהם די צוויי מענשען דערצעהלט וועגען דעם סוחר און זיי האָבען בעמערקט: „אַ מאָדנער סוחר! ער פערקויפט טאַקע בילליג, זעהר בילליג, אָבער ער גיט קיינעם ניט די ברירה אליין אויסצוקלייבען. מען מוז נעהמען וואָס ער גיט."

„איך וועל אייך זיינגען," האָט דער אָרימאַן געזאָגט, „אַז מיר וועט ער לאָזען אויסקלייבען וואָס איך וויל."

דער אָרימאַן איז צוגעגאַנגען צום וואָגען, ביי וועלכען עס איז געשטאַנען דער סוחר, און האָט געזאָגט, אַז ער וויל קויפען אַ פּאָר גוטע וואָלענע הענטשקעס, אָבער ער וויל אליין אויסקלייבען. האָט דער סוחר געענטפערט:

„אויסקלייבען לאָז איך קיינעם ניט. זאָגט מיר פּיעל

געלד איהר ווילט אויסגעבן, וועל איך אייך אויסקלייבען א פּאָר הענטשקעס."

„ניין, איך וויל האָבען די ברירה אליין אויסצוקלייבען," האָט דער אָרימאַן זיך איינגעשפּארט. „ווילט איהר מיר געבען די ברירה איז גוט, אז ניט דאַרף איך ניט קיין הענטשקעס."

דער סוחר האָט געזעהן, אז ער האָט צו טאָהן מיט א פערביסענעם מענשען, און עקשן, האָט ער איהם נאָכגעגעבען און געלאָזט קלייבען.

דער אָרימאַן האָט אויסגעקליבען די בעסטע פּאָר הענטשקעס, אָבער ער האָט געוואָלט בעצאָהלען דעם זעלבען פּרייז וואָס יענע האָבען בעצאָהלט פאר זייערע הענטשקעס. „ניין," האָט דער סוחר געענטפערט. „דו וועסט מוזען צאָהלען דאָפּעלט, ווייל יענע האָבען מיך געלאָזט אויסקלייבען, אָבער דו האָסט געוואָלט אז דו אליין זאָלסט אויסקלייבען."

אָבער אזוי ווי דער אָרימאַן האָט ניט געהאט אזוי פיעל, האָט ער געמוזט נעהמען א פּאָר הענטשקעס פון באָוועל, וואָס האָבען געקאָסט א קלייניגקייט.

און דער אָרימאַן איז אוועק מיט א זיפץ, זאָגענדיג: „וואָס טויג מיר די ברירה, אז איך האָב ניט קיין געלד?"

נ מ ש ל

אז אָרימאַן קאָן קיין ברירה ניט האָבען. ער מוז נעהמען וואָס מען גיט איהם.

2
בעסער פערשווייגען

צוויי גוטע פריינד זיינען געגאנגען שפאציערען. אזוי ווי זיי געהען האבען זיי זיך בעגעגענט מיט אן עזות פנים און יענער האט זייביידען גענומען זידלען און זיי רופען מיאוס'ע נעמען. איינער פון די צוויי פריינד האט געשוויגען, א ווארט ניט געענטפערט, אבער דער צווייטער האט פרובירט זיך א ביסעל אויס'טענה'ן מיט דעם חצוף. האט דער חצוף אבגעלאזען דעם ערשטען און האט זיין גאנצע חוצפה אויסגעלאזען צום צווייטען.

ווען די צוויי פריינד זיינען געקומען אהיים, האט דער צווייטער געפרעגט דעם ערשטען: „איך פערשטעה ניט ווי אזוי האסטו זיך געקענט איינהאלטען און דעם עזות פנים אפילו מיט א ווארט ניט געענטפערט? ער האט דאך דיך געמאכט צוגלייך מיט דער בלאטע!“

„לאמיך דיר דאס ערקלערען מיט א משל,“ האט דער ערשטער געענטפערט.

„צוויי סוחרים זיינען ארויסגעפאהרען מיט צוויי וואגענס סחורה אויף א יריד. אויפ'ן וועג איז זיי אויסגעקומען אריבערצופאהרען א הילצערנעם בריקעל. האט זיך איינעמס וואגען איבערגעקעהרט און איז אריינגעפאלען אין וואסער מיט די סחורה צוזאמען, און דער סוחר האט פערלארען זיין גאנצע סחורה. האט ער גענומען און איז גלייך אוועק צוריק אהיים. דעם אנדערען האט זיך איינגעגעבען אריבערצוגעהן דעם בריק בשלום, אבער ער האט נאך געדארפט דורכגעהן א שווערען וועג, פול מיט גריבער און שטיינער, ביז ער האט זיך דערשלעפט אין שטאדט אריין, צום יריד. ער איז אהין

אננעקומען ווען עס איז שוין געווען נאכט, און דורך דער נאכט האבען גנבים צוגע׳גנב׳עט זיין פערד און וואגען מיט זיין גאנצע סחורה און ער האט זיך געמוזט אומקעהרען אהיים מיט ליידיגען. יעצט, זעהסטו, מיין פריינד, אז דער צווייטער האט געהאט א גרעסערען שאדען פון דעם ערשטען, ווייל נאכהער ווי ער איז שוין אריבער דעם בריק האט ער זיך נאך געדארפט שלעפען דורך א שווערען וועג און זיך פערמאטערען, אומזיסט און אומנישט, כדי די גנבים אויפ׳ן יריד זאלען האבען וואס צו גנב׳ענען. אט דאס איז דער אונטערשיעד צווישען מיר און דיר. מיט דעם וואס איך האב געשוויגען האב איך פערשפארט אז דער חצוף זאל מיך זידלען נאך מעהר."

נ מ ש ל

שווייגען איז גאלד.

3

דער אָרימאַן מיט זיין פעקעל

א סוחר איז געפאהרען מיט א פוהר סחורה. אין וועג האט ער בעגעגענט אן ארימאן מיט א פעקעל. האט דער סוחר איהם ארויפגענומען אויף זיין פוהר. פאהרענדיג, זעהט דער סוחר ווי דער ארימאן זיצט אויפ׳ן וואגען און האלט נאך דעם פעקעל אויף זיינע פלייצעס. פרעגט דער סוחר: „ר׳ איד! צו וואס האלט איהר נאך דעם פעקעל אויף די פלייצעס? לייגט עס אוועק אין וואגען!"

„זאלט איהר מיר געזונד זיין, בעל הבית," האט דער ארימאן געענטפערט, „ניט גענוג וואס איהר פיהרט מיך. זאלט איהר נאך אויך דארפען פיהרען מיין פעקעל?"

„נאַרישער מענש !“ האָט דער סוחר אויסגערופען, „און ווען אפילו איהר האלט דעם פּעקעל אויף אייערע פּלייצעס איז די משא ניט די זעלבע פאר'ן וואָגען ? דער וואָגען פיהרט דאָך אייך און דעם פּעקעל אויך. טאָ לייגט אַוועק דעם פּע־קעל אין וואָגען און מאַכט זיך לייכטער !“

נ מ ש ל

דאָס איז אַ משל אויף דעם פסוק „השלך על ד׳ יהבך“. דער גאַנצער לעבען פון דעם מענשען ליגט אויף דעם איי־בערשטען. נאָר דעם פּעקעל פון פרנסה, די דאגות וועגען פערדיענען אויפ'ן לעבען, טראָגט דער מענש אויף זיינע פּלייצעס. אָבער ווי נאַריש דאָס איז פון דעם מענשען צו דענקען אז דעם פּעקעל פון פרנסה טראָגט ער טאַקע אליין. דאָס פיהרט אַלץ דער זעלבער וואָגען. און דערפאַר זאָגט דער פסוק „השלך על ד׳ יהבך“, דעם פּעקעל פון פרנסה וואַרף אויך אַרויף אויף דעם וואָס פיהרט דיך מיט דיין גאַנצען האָס און פּאָק.

4
דער מענש צאָהלט

אַמאָל זיינען געווען צוויי טרעגער. יעדער איינער ווייס, אז אַ טרעגער איז אַן אָרימאַן. אַ גאַנצען טאָג ביז שפּעט אין דער נאַכט שלעפּט ער אויף זיך שווערע פּעק און האָט פון דעם קוים אויף חיונה. איינער פון די טרעגער, אַז עס פלעגט קומען שבת, פלעגט ער זיך אָנטאָהן אין שעהנע בגדים, אַזוי ווי אַ בעל הבית. דער אַנדערער פלעגט שבת אַרומגעהן אין די זעלבע צוריסענע קליידער, וואָס ער פלעגט טראָגען אום דער וואָכען. האָט ער געפרעגט דעם אַנדערען: „איך וואָלט אויך געוואָלט האָבען שבת'דיגע קליידער, אָבער

איך ווייס ניט ווי מען קריגט עס. עס קאָסט דאָך אַן אייגענס. זאָג מיר, וואו האָסטו דאָס געקראָגען?"

"גאַנץ פשוט," האָט דער אַנדערער געענטפערט, "איך האָב גענומען די קליידער ביי אַ סוחר אויף אויסצאָהלען, און יעדע וואָך רייס איך אָב אַ ביסעל פון מיינע פערדיענסטען און צאָהל אויפ'ן חשבון."

"דאָס געפעלט מיר ניט," האָט יענער געזאָגט, "ווייל, ערשטענס, אַז מען קויפט אויף אויסצאָהלען קאָסט עס טייערער, דען דער קרעמער מוז רעכנען מעהר פאַר ריזיקע און פאַר דעם וואַרטען. און צווייטענס, אַז דו צאָהלסט ביסלעכווייז, וועט דיר אויסקומען צו צאָהלען און צאָהלען אפילו נאָכדעם ווען דיינע קליידער וועלען זיין אַלט און צוריסען. וועט עס אויסקומען, אַז אי דו וועסט טראָגען שמאַטעס, אי דו וועסט דאַרפען צאָהלען. איך וואָלט אַנדערש געטאָהן. איך וואָלט זיך אָנגעטאָהן אַ כח און בעצאָהלט מיט מזומן. עס וואָלט מיר אפילו געוועזען זעהר ביטער אָװעקצוגעבען אַזוי פיעל געלד מיט אַמאָל, אבער עס וואָלט מיר פערשפּאָרט געווען דער הארצווייטאָג צו צאָהלען פאַר אַ בגד, נאָכדעם ווי ער איז שוין אַ שמאַטע."

נמשל

"החנות פתוחה והחנוני מקיף," די קראָם איז אָפען און דער קרעמער באָרגט . . . דער מענש צאָהלט ניט זיין שטראָף גלייך ווי ער בעגעהט אַ זינד. נאָר עס ווערט אויף איהם פערשריבען אויף שפּעטער. ווען עס וואָלט געווען מעגליך פאַר דעם מענשען צו בעצאָהלען זיין שטראָף גלייך ביי דער זינד, וואָלט ער געקענט אויסרעכענען, אויב עס לוינט זיך איהם צו זינדיגען אָדער ניט. אבער אַזוי ווי ער קריגט אַלעס אויף באָרג, קומט איהם אויס צו צאָהלען פאַר די זינד פון זיינע יונגע יאָהרען שוין דאַן, ווען ער איז אַלט

און שוואך, א צובראָכענער שאַרבען, און סען שוין קיין הנאה ניט האָבען פון עולם הזה.

5

דער רשע און דער חכם

אַז אַרימאַן איז געגאַנגען אין מאַרק,האָט ער דאָרט געזעהן איינעם פּערקויפען שעהנע קליידער זעהר ביליג. אָבער דאָס געלד וואָס ער האָט ביי זיך געהאַט איז געווען קוים גענוג אויף צו מאַכען פּסח. האָט זיך דער אָרימאַן געטראַכט: איך גייה דאָך אַרום פּשוט נאַקעט, איז גאָר קיין עולה ניט, אַז איך זאָל זיך קויפען אַ בגד. האָט ער געקויפט און געבראַכט דעם בגד אַהיים. ווען זיין פרוי האָט איהם דערזעהן, האָט זי אויף איהם געשריען: „וואו וועסטו יעצט נעהמען אויף פּסח? לויף שוין צום סוחר, גיב איהם אָב צוריק דעם בגד און זאָל ער דיר צוריק געבען דאָס געלד!"

„און וואָס וועט זיין, אַז ער וועט ניט וועלען צוריקנעה־מען די סחורה?" האָט דער מאַן געפרעגט.

„האָב שכל," האָט די פרוי געענטפערט. „זוך עפּעס אויס אַ חסרון אויף דעם בגד און ער וועט דיר מוזען אָבגע־בען דיין געלד."

איז דער אָרימאַן אַוועק צום סוחר און האָט דאָרט גע־פונען אַ סך מענשען שטעהן אַרום איהם. האָט ער אַ זאָג גע־טאָהן צום סוחר: „גיב מיר צוריק מיין געלד!" איך האָב געפונען אַ פעהלער אין דעם בגד!" דער סוחר האָט ניט געענטפערט קיין וואָרט און האָט איהם גלייך צוריקגעקעהרט דאָס געלד.

ווען דער אָרימאַן איז שוין אַוועק, האָבען די מענשען

וואס זיינען געשטאנען דערביי געפרעגט דעם סוחר: „וואָרום האסטו איהם אזוי גיך צוריקגעגעבען זיין געלד? אויב ער האט געפונען א חסרון אין דעם בגד האסטו איהם דאך גע־קענט געבען אן אנדער בגד."

„איך וועל עס אייך ערקלערען," האט דער סוחר געענט־פערט. „ווען ער וואלט צו מיר געקומען און געזאגט צוערשט אז ער האט געפונען א חסרון אין דעם בגד און נאכדעם וואלט ער געפאדערט דאס געלד, וואלט איך געזוכט מיט איהם צו מאכען א פשרה, אז ער זאל נעהמען אן אנדער בגד. אבער אז ער האט גלייך געגומען פאדערען זיין געלד, האב איך פער־שטאנען אז ער טשעפעט זיך אומזיסט. ער האט קיין חסרון ניט געפונען, נאר ער האט סתם חרטה אויפ'ן מסחר. מיט אזא מאן לוינט זיך מיר ניט האבען צו טאהן. האב איך איהם אבגעגעבען זיינע עטליכע רענדלעך — און אראב פון מארק!

נ מ ש ל

דאס איז א משל געגען דעם חכם מיט דעם רשע פון די ארבעה בנים אין דער הגדה. דער חכם פרעגט אפילו כמעט די זעלבע פראגע וואס דער רשע, אבער פון דעם רשע'ס קשיא איז צו מערקען, אז ער מיינט ניט וואס ער פרעגט, נאר ער וויל סתם צונישט מאכען די תורה מיט די מצוות. לוינט זיך ניט מיט איהם צו טענה'ן. א האק אין די ציינער און אראב פון מארק!

6
אַ קבצן וויל ווערען אַ „מורינו"

אַ קבצן וואָס איז ארומגעפאָהרען פון שטאָדט צו שטאָדט קלייבען נדבות האָט איינמאָל, אז ער האָט אָנגעקליבען אַ ביסעל געלד, בעקומען אַ חשק זיך צו מאַכען אַן אַטלעסענע קאַפּאָטע, אַזאַ ווי עס טראָגען די רבנים און שעהנע אידען. האָבען איהם מענשען געפרעגט: „דו קבצן, דו שלעפּער איי־נער! וואָס טויג דיר אַן אַטלעסענע קאַפּאָטע?" האָט ער גע־ענטפערט: „איך האָב געזעהן ווי איינער אַ רב, וואָס פאָהרט ארום קלייבען אויף הכנסת כלה פאַר זיינע טעכטער, טראָגט אַן אַטלעסענע קאַפּאָטע, און אז ער קומט אריין אין אַ הויז און מען דערזעהט זיין אַטלעסענעם בגד, האָט מען פאַר איהם דרך ארץ. מען רופט איהם אריין אינווענינ, מען בעט איהם זיצען און מען שענקט איהם עטליכע גילדען, און אמאָל אַ רענדעל אָדער צוויי. אָבער ווען איך קום אריין אין מיינע צוריסענע שמאַטעס לאָזט מען מיך לאַנג שטעהן ביים טיהר ביז איך קריג אַ גראָשען, און אמאָל דאָס אויך ניט. אָט דערפאַר וויל איך אויך טראָגען אַן אַטלעסענע קאַפּאָטע."

„זיי ניט קיין נאַר," האָבען איהם מענשען געוואָרענט. „דיר וועט קיין אַטלעסענע קאַפּאָטע ניט העלפען, עס וועט נאָך ערגער מאַכען. דעם רב גיט מען גרויסע נדבות, ווייל ער איז אַ בן תורה, אַ גרויסער למדן, און די אַטלעסענע קאַ־פּאָטע העלפט, אז מענשען זאָלען האָבען פאַר איהם מעהר רעספּעקט. אָבער דיר העלפט מען, ווייל מען האָט רחמנות אויף דיר צוליעב דיינע אָרימע, צוריסענע קליידער, און ווען דו וועסט זיך פערפּוצען אין שעהנע קליידער וועסטו שוין אפילו קיין גראָשען אויך ניט קריגען."

נ מ ש ל

וואס עס איז גוט פאר איינעם, איז ניט אימער גוט פאר אן אנדערען.

7
שלעכטע מטבעות

אן ארימאן האט געדארפט האבען א נייעם בגד, און אזוי ווי ער האט קיין געלד ניט געהאט, איז ער ארומגעגאנגען פון הויז צו הויז און געקליבען נדבות. ווען ער האט שוין געהאט גענוג געלד איז ער אוועק צו א קליידער־הענדלער און איהם געבעטען, אז ער זאל איהם שיינקען א בגד אומזיסט. ער האט געבעטען מיט אזא געבראכענעם געמיטה, דאס דער קרעמער האט זיך מרחם געווען און האט איהם געשיינקט א בגד, און ווי נאר דער ארימאן האט דעם בגד באקומען, האט ער ארויסגענומען א בייטעלע מיט געלד און האט עס דעם קליידער־הענדלער דערלאנגט, זאגענדיג: „דאס האט איהר פאר'ן בגד.“

„איך פערשטעה ניט,“ האט דער קליידער־הענדלער זיך געוואונדערט. „פריהער האט איהר געבעטען אז איך זאל אייך שיינקען און יעצט בעצאהלט איהר?“

„איך וועל עס אייך ערקלעהרען,“ האט דער ארימאן געענטפערט. „דאס געלד וואס איך האב איז פון נדבות, וואס איך האב געקליבען ביי מענשען, און איהר ווייסט דאך וואס מען גיט אן ארימאן. איינער גיט א צוקלאפטע קאפיקע, אן אנדערער גיט א צובראכענעם דרייער, ווידער אן אנדערער גיט אן אויסגעבויגענעם גראשען, און נאך ווידער איינער גיט אן אבגעריבענעם האלבען גילדען וואס האט שוין פערלארען

זיין פנים . . . און ווען איך וואלט לכתחילה קומען צו אייך קויפען און איך וואלט אייך דערלאנגט אזעלכע שלעכטע מטבעות, וואלט איהר דאס ביי מיר ניט געוואלט נעהמען. אבער יעצט, אז איהר האט מיר דעם בגד געשענקט, ווער אייך שוין ניט ארען וואס די מטבעות זיינען אזוי שלעכט.“

נ מ ש ל

אזוי איז מיט אונז אידען. אין די ערשטע ימי תשובה בעטען מיר ביים איבערשטען, אז ער זאל אונז שענקען דעם לעבען, שענקען געזונד און פרנסה, און מיר זאגען צו איהם „כדלים וכרשים דפקנו דלתיך,“ מיר קלאפען אין דיינע טהי־רען אזוי ווי ארימע לייט. און ער שענקט אונז וואס מיר בע־טען. ווייל וואס פאר א ווערטה האבען ביי איהם אונזערע ארימע מעשים, אונזער ביסעל לערנען און אונזער געכאפטער און געאיילטער דאווענען? אבער נאך די ימים נוראים, נאכ־דעם ווי ער שענקט אונז וואס מיר האבען פערלאנגט, בע־צאהלען מיר איהם דאך מיט אונזערע ארימע מטבעות, מיט א קאפיטעל תהלים, מיט א פרק משניות און נאך אזעלכע מצוות. הייסט עס, אז אי ער שענקט אונז, אי מיר בעצאהלען.

8

דער סוף פון א בעל גאוה

צוויי ארימע לייט זיינען ארומגעגאנגען פון שטאדט צו שטאדט. איינער איז געווען א געזונטער, א שטארקער וואס האט קיינמאל ניט געוואוסט פון קיין קראנקהייט און פון קיין וועהטאג. דער אנדערער איז געווען א קאליקע, א צו־בראכענער, האט אין זיך ניט געהאט קיין גאנצען גליעד, פול מיט וואונדען און וועהטאגען, און עס איז ניט געווען א

קראנקהייט וואס ער האט ניט געליטען פון דעם.

דער געזונטער, דער שטארקער, פלעגט אימער אבלאכען פון דעם קראנקען, דעם קאליקע. און דער קאליקע פלעגט פון דעם האבען גרויס פערדרוס, און ער פלעגט אימער בעטען: „רבונו של עולם! שיק שוין אמאל א בראך אויף דעם מענשען, וואס צאפט פון מיר מיין בלוט יעדען טאג, און שיק מיר צו א הילף, אז איך זאל זיין גלייך מיט אלע מענשען. מאך, אז טאקע דורך זיין שטארקייט זאל איהם טרעפען אן אונגליק און אז דורכדעם וואס איך בין א קאליקע זאל מיר געשעהן א גליק.“

און די תפלה פון דעם קראנקען בעטלער איז ערפילט געווארען אויף א מערקווירדיגען אופן.

די ביידע ארימע לייט זיינען אנגעקומען אין דער הויפט־שטאדט פון לאנד. און דארט האט צו יענער צייט דעם קעניג געטראפען א גרויסער אונגליק: עס איז געשטארבען זיין לייב־ווערטער, דער גרעסטער גבור פון דער מדינה. און עס איז אויך געשטארבען דעם קעניג'ס דאקטאר, וועלכער איז געוועזען דער גרעסטער ארצט פון לאנד. האט דער קעניג גע־טרויערט נאך ביידען און געטראכט, וואו נעהמט מען אנ־דערע צו פערנעהמען זייערע עמטער? האט מען גענומען נאכפרעגען אין אלע שטעדט און עס האבען זיך באלד אב־גערופען א היבשע צאהל גבורים און דאקטוירים, וועלכע האבען געוואלט דעם גרויסען כבוד צו זיין אנגעשטעלט אין קעניגליכען הויף.

דער קעניג האט אויסגעקליבען איין גבור און איין דאקטאר פון די פיעלע וואס זיינען געקומען בעטען די שטעלע, און האט זיי געפרעגט מיט וואס ער קען זיי אויס־פרובירען, אויב זיי זיינען פעהיג פאר די עמטער. האט דער גבור געזאגט: „אדוני מלך! גיב מיר דעם שטארקסטען מאן פון דייז מדינה און איך וועל איהם טויטען מיט איין פינגער!“ און דער דאקטאר האט געזאגט: „גיב מיר דעם

גרעסטען קאליקע, דעם שוואכסטען חולה, און איך וועל איהם געזונד מאכען אין איין וואך צייט."

האט דער קעניג געשיקט שלוחים צו זוכען אויב עס איז דא אין לאנד נאך א שטארקערער פון די גבורים וואס האבען זיך פאר איהם געמעלדעט, און פאר איין וועג זאלען זיך די שלוחים אויפזוכען דעם גרעסטען קאליקע פון לאנד. און צו זייער מזל האבען די שלוחים געטראפען די צוויי ארימע לייט נעהן צוזאמען אין גאס. איינער, דער גבור, איז געגאנגען גלייך ווי א העלד. דער אנדערער, דער קאליקע, איז געקראכען אויף אלע פיער. האט מען זיי ביידע גענומען צום קעניג, צו מאכען אויף זיי די פראבע.

דער גבור האט א ווייל בעטראכט דעם שטארקען ארימאן און נאכדעם האט ער איהם דער'הרג'עט אויפ'ן ארט, טאקע בלויז מיט איין פינגער. דער דאקטאר האט עקזאמענירט דעם קאליקע און האט איהם נאכדעם געמאכט געזונד און גלייך אין ווייניגער ווי א וואך צייט.

נ מ ש ל

די שטארקייט פון די שטארקע איז אמאל זייער אומגליק, פונקט אזוי ווי די שוואכקייט פון די שוואכע איז אפטמאל זייער גליק.

9

א קלוגער „ממה נפשך"

אז ארימאן איז געקומען צוזאמען מיט א אינגעל אין א שטעדטעל אריין קלייבען נדבות. האבען זיי זיך צווישען זיך אביסעל צואונטערטעלט און דער עלטערער האט דעם אינגעל געשלאגען מכות רצח. איז דער אינגעל אוועק צום

שטאדט־ריכטער און האט דעם שלעגער פערקלאגט. דער ריכטער האט דעם שלעגער געלאזט ברייגנען אין געריכט און האט איהם געפרעגט: „מיט וואס פאר א רעכט האסטו גע־שלאגען דעם אינגעל?“ האט דער שלעגער געענטפערט: „איך האב א רעכט איהם צו שטראפען, ווייל איך בין זיין פעטער. ער איז א יתום, זיין פאטער איז שוין לאנג טויט און איך האב איהם ערצויגען, און ווען ער האט מיך ניט געפאלגט און האט ארויסגעוויזען גרויס חוצפה געגען מיר, האב איך איהם אנגעשלאגען.“

„עס איז א ליגען!“ האט דער ארימער אינגעל אויס־געשריען. „ער איז מיר ניט קיין פעטער. ער איז מיר א ווילד פרעמדער. איך האב זיך ערשט דא ניט לאנג צוריק מיט איהם בעקאנט אויפ'ן וועג, אין א קרעטשמע, און ער האט מיר איינגערעדט, אז איך זאל ארומפאהרען מיט איהם.“

„ער זאגט ליגען!“ האט דער עלטערער געשריען. „איך בין יא זיינער א פעטער, א לייבליכער פעטער!“

„איך וועל טאהן אזוי,“ האט דער ריכטער געזאגט צום עלטערען. „איך וועל דיך שטראפירען מיט 20 רענדלעך און פאר דעם געלד זאלסטו אויסקליידען דעם ארימען אינגעל. דען ממה נפשך, ביזטו איהם א פרעמדער און דו האסט קיין רעכט ניט איהם צו שלאגען, האסטו דאך געוויס פער־דיענט א שטראף: ביזטו איהם יא א פעטער, מאכט דאך ניט אויס אז דו וועסט בעקליידען דיין פלימעניק, וועלכער געהט ארום כמעט נאקעט און בארועס.“

נמשל

אפשר דערפון נעהמט זיך דער ווערטעל „זיי מיר ניט קיין פעטער און געה מיר ניט קיין שיך.“

10
אַן אָרימאַנס גליק

אַן אָרימאַן איז געקומען אין אַ שטעדטעל, האָט זיך קיינער וועגען איהם ניט געקימערט. אין איין הויז פלעגט מען איהם געבען אַ גראָשען אָדער אַ שטיקעל ברויט און אין אַן אַנדער הויז האָט מען איהם דאָס אויך ניט געגעבען. נע־ענדיג אין גאַס איז ער געפאַלען און האָט זיך צובראָכען אַ פוס. האָט מען איהם אָבגעפיהרט אין שפּיטאַל, און ווי מען האָט זיך אין שטעדטעל דערוואוסט, אַז אַן אָרימאַן האָט גע־ענדיג אין גאַס זיך צובראָכען אַ פוס און ליגט אין שפּיטאַל, האָבען אַלע זיך גענומען זאָרגען וועגען איהם. מען האָט פאַר איהם געבראַכט גוטע זאַכען צום עסען. און ווען ער איז אַרויס פון שפּיטאַל האָט מען איהם בעזאָרגט מיט פיינע קליידער און איהם מיטגעגעבען אויפ׳ן וועג אַ היבשע סומע געלד. און דער אָרימאַן האָט נאָכדעם געשריבען אַ בריעף צו זיין פרוי: „עס איז מיר געשעהן אַ גרויסער נס — איך האָב זיך צובראָכען אַ פוס.“

נ מ ש ל

דאָס רוב מענשען וועלען גיכער העלפען אַ געפאַלענעם, איידער איהם צו העלפען פריהער, אַז ער זאָל ניט פאַלען.

11
צוטריבען די געסט

א רייכער בעל הבית האט געמאכט א סעודה פאר ארי־מע לייט, און האט פאר יעדען איינעם גענעבען א חלק אין א גרויסע שיסעל, אזוי דאס יעדער איינער האט געהאט גענוג. אבער די געסט זיינען געווען זעהר זשעדנע, און יעדער איי־נער האט גענומען ארייננקוקען אין דעם אנדערענס שיסעל, טאמער האט יענער א ביסעל מעהר. עס האט ניט גענומען לאנג און זיי האבען אנגעהויבען צו נעהמען איינער פון דעם אנדערענס שיסעל, און באלד האבען זיי זיך אנגעהויבען צו רייסען און כאפען איינער ביים אנדערען. און ווען דער בעל הבית האט דאס דערזעהן, האט ער געהייסען זיינע משרתים, אז מען זאל אין גאנצען צונעהמען די שיסלען פון טיש און די געסט ארויסטרייבען.

נמשל

ווען דער אייבערשטער האט בעשאפען די וועלט האט ער איינגעארדענט אז עס זאל זיין גענוג פאר יעדען איינעם. אבער די מענשען פון דור המבול האבען זיך ניט צופריעדענ־געשטעלט יעדער מיט דעם וואס ער האט, און יעדער האט גענומען רויבען ביי די אנדערע. ותמלא הארץ חמס — די גאנצע וועלט איז פול געווארען מיט רויב, און דארום האט דער אייבערשטער אלעס חרוב געמאכט און פערטריבען די מענשען פון זיין שעהנער וועלט.

12
דער פערשטעלטער אָרימאַן

אמאָל איז געווען אַ איד אַן עושר, אַ גרויסער בעל צדקה. עס פלעגען צו איהם קומען מענשען פון דער גאַנצער וועלט און ער פלעגט יעדען איינעם העלפען און געבען עסען און טרינקען. זיין פרוי האָט אָבער ניט געקענט פערטראָגען אַזוי פיעל פרעמדע מענשען אין הויז, האָט זי איינמאָל אָנ־געזאָגט איהרע דיענער: „אויב איהר וועט זעהן איינעם אריינקומען און זיך שטעלען ביים טהיר און וואַרטען, זאָלט איהר איהם לאָזען שטעהן, ווייל מעהר ווי אַ שטיקעל ברויט אָדער אַ קאָפּיקע וועט ער ניט פאַרלאַנגען. אָבער אַז איהר וועט זעהן איינעם וואָס קומט אָנגעטאָהן ווי אַ רב, אין אַ קאַפּאָטע, און ער לאָזט זיך געהן גלייך צום בעל הבית, זאָלט איהר איהם גלייך הייסען זיך אָבטראָגען פון דאַנען און איהם ציינען די טהיר. ווייל אַזעלכע חברה קען מען ניט אָב־פטר'ן מיט אַ שטיקעל ברויט, אָדער מיט אַ קאָפּיקע. זיי ווי־לען אַ געהויבענע נדבה.“

ויהי היום, איז געקומען אַן אָרימאַן מיט אַ טאָרבע און האָט זיך אוועקגעשטעלט ביים טהיר. די דיענער האָבען איהם ניט געטשעפּעט און געלאָזט שטעהן. אַ ווײַלע איז דער אָרימאַן געשטאַנען ביים טהיר, און ווי נאָר ער האָט בעמערקט, אַז מען היט איהם ניט, האָט ער זיך אַ רוק גע־טאָהן ווייטער אין די אינוועניגסטע צימערען. נאָכדעם האָט דער אָרימאַן ארויסגענומען פון זיין טאָרבע אַ זיידענע קאַ־פּאָטע מיט אַ גאַרטעל און אַ שטריימעל, אַזוי ווי די רבנים טראָגען, און האָט זיך געלאָזט געהן גלייך צום בעל הבית אין זיין קאַבינעט. און ווי נאָר דער בעל הבית האָט דערזעהן

אריינקומען אזא שעהנעם אידען, האָט ער איהם דערלאַנגט א ברייטען שלום עליכם, האָט איהם אוועקגעזעצט אויבען־אָן און געהייסען דערלאַנגען פאר איהם עסען און טרינקען. און די בעל הבית'טע האָט געמוזט האלטען פערביסען דעם צונג און שווייגען.

נ מ ש ל

אזוי איז אויך מיט דעם יצר הרע. צוערשט שטעלט ער זיך אוועק ווי אן אָרימאַן ביים טהיר וואָס בעט א קליינינ־קייט, נאָכדעם שטופּט ער זיך אריין גאַנץ ווייט און ווערט א גאַנצער מחותן מיט'ן מענשען.

13
אַן אָרימאַנס פערלאַנג

צוויי ברידער האָבען געוואוינט אין איין שטאָדט. איי־נער איז געווען זעהר רייך, דער אנדערער זעהר אָרים. און די צוויי ברידער האָבען געהאַט א דריטען ברודער, וועלכער איז געווען א רב אין א גרויסער שטאָדט, גאַנץ ווייט פון זיי. אז דער ברודער, דער רב, פלעגט אמאָל קומען צוגאַסט אין דער שטאָדט וואו זיינע צוויי ברידער האָבען געוואוינט, פלעגט ער געווענליך איינשטעהן אין דער הויז פון דעם רייכען ברודער. דער אָרימער ברודער האָט קיינמאָל ניט גע־האָט קיין טענות וועגען דעם, דען ער האָט געוואוסט אז ער איז א גרויסער אָרימאַן און האָט אפילו ניט אַן איבעריגען מאָהלצייט אוועקצוגעבען.

איינמאָל איז דער רב געקומען צו זיינע ברידער אויף א בעזונד גראָדע אין אזא צייט ווען די שטאָדט האָט זיך גע־נויטיגט אין א רב. האָבען די בעלי־בתים פון דער שטאָדט

איהם איינגערעדט, אז ער זאָל ביי זיי פערבלייבען אלס רב און דרשן, און דערפאר האָט מען איהם געגעבען נאָך א גרע־סערע געהאלט ווי ער האָט בעקומען אין זיין שטאָדט. דער רב איז צופרידען געווען צו פערבלייבען, און כאָטש ער איז נאָך אלץ איינגעשטאַנען אין דער הויז פון זיין רייכען ברו־דער, אָבער עסען האָט ער ביי איהם מעהר ניט געדאַרפט, ווייל קהל האָט איהם אריינגעשיקט דריי פולע מאָהלצייטען יעדען טאָג, און אלעס פון דאָס בעסטע.

דאַן איז דער אָרימער ברודער געקומען צום רב און האָט איהם געבעטען אז ער זאָל זיך אריבערציהען צו איהם.

„וואָס איז דיר יעצט איינגעפאלען מיך צו בעטען, אז איך זאָל שטעהן ביי דיר?“ האָט דער רב געפרעגט, „ביז יעצט האָסטו מיך קיינמאָל ניט געבעטען.“

„ביז יעצט,“ האָט דער אָרימער ברודער ערקלעהרט, „האָב איך ניט געוואָנט דיך צו בעטען צו שטעהן ביי מיר, ווייל איך וויים, אז איך האָב ניט וואָס צו געבען דיר עסען, לויט דיין כבוד און לויט דעם ווי דו ביזט געוואוינט צו עסען. האָב איך זיך געטראַכט, אז עס איז דאַרום בעסער, אז דו זאָלסט שטעהן ביי אונזער רייכען ברודער. אָבער יעצט, אז עסען קריגסטו אלעס פערטיגעס פון קהל, קען איך דיך האַל־טען ביי מיר.“

„אָבער,“ האָט דער רב גע'טענה'ט, „יעצט, אז איך שטעה שוין ביי אונזער ברודער, טאָ צו וואָס זאָל איך איהם פערלאָזען? און וואָס ועסטו האָבען פון דעם, אז איך וועל שטעהן ביי דיר און דיר ענג מאַכען דיין קליינע אָרימע וואוינונג?“

„פערשטעהסטו מיך אזוי, מיין ברודער, איך וועל פון דעם יאָ האָבען א נוצען, און טאַקע א גרויסען נוצען. ווען קהל שיקט דיר עסען, שיקט מען דאָך דיר מיט א פולער מאָס, און וואָס טהוט מען ביי אונזער רייכען ברודער מיט דעם

וואס בלייבט איבער פון דיר? מעןווארפט עס ארויס, אבער אז דו וועסט זיין ביי מיר איז שוין אנדערש. מיט דעם וואס בלייבט פון דיר איבער, קענסטו מחיה זיין מיין ווייב, מיינע קינדער און מיך אויך."

נמשל

אפילו אן אייגענער ברודער קען אמאל ניט פערשטעהן דעם ארימאנס ליידען און זיינע פערלאנגענס.

14
פון צדקה ווערט מען רייכער

איינער איז געגאנגען אין גאס שפעט ביינאכט און האט פארלארען הונדערט גאלדענע רענדלעך. אויף מארגען איז ער אויפגעשטאנען גלייך ווי עס איז געווארען ליכטיג און האט זיך געלאזט געהן אין גאס זוכען זיין פערלארענע געלד. אבער אנשטאט זיינע הונדערט רענדלעך האט ער געפונען א ביימעל מיט צוויי הונדערט רענדלעך וואס אן אנדערער האט פערלארען.

אנשטאט צו געהן צוריק אהיים און זיין צופרידען, איז דער מאן געגאנגען ווייטער זוכען זיין געלד. "וואס זוכסטו?" האט איהם געפרעגט א פריינד וואס האט איהם בעגעגענט. דער מאן האט איהם דערצעהלט די גאנצע געשיכטע, ווי ער האט די פאריגע נאכט פערלארען הונדערט רענדלעך, ווי ער איז יעצט ארויס זוכען און ווי ער האט געפונען צוויי הונדערט.

"דארפסטו דאך זיין צופרידען," האט דער פריינד געזאגט.

„ניין," האָט יענער געענטפערט. „איך בין ניט צופרידען. איך טראַכט מיר, ווען איך וואָלט ניט פערלאָרען מיינע הונ־דערט רענדלעך, וואָלט איך דאָך יעצט געהאַט דריי הונדערט."

„דאָס איז אַ פאַלשער רעכנונג," האָט דער פריינד גע־זאָגט. „שטעל זיך פאָר אַזאַ געשיכטע: דו פיהרסט אַ זאַק מיט תבואה פון איין אָרט צום אַנדערען. אויפ'ן וועג מאַכט זיך, אַז דיין זאַק פּלאַצט, די קערנער צושיטען זיך איבער'ן פעלד און דער ווינד צוטראָגט זיי אין אַלע זייטען. דו קעהרסט זיך אום צוריק אַהיים מיט ליידיגען. אויף דעם אַנ־דער יאָהר פאָהרסטו ווידער אין דעם וועג און דו זעהסט ווי יענער פעלד איז פול בעוואַקסען מיט תבואה פון די קערנער וואָס דו האָסט פערלאָרען. דו נעהמסט אַראָפּ די תבואה פון פעלד צוואַנציג מאָל אַזוי פיעל, און נאָך פיעלייכט מעהר. וואָלסטו דאַן אויך געזאָגט, אַז ווען דו וואָלסט ניט פער־לאָרען יענע קערנער וואָלסטו געהאַט אי די, אי יענע?"

נמשל

אַזוי איז אויך מיט צדקה. אַ מענשען דאַרף קיינמאָל ניט פערדריסען ווען ער גיט אַוועק געלד צו אַן אָרימאַן, ער דאַרף זיך ניט טראַכטען, אַז ווען ער וואָלט ניט געגעבען צו דעם אָרימאַן צדקה וואָלט ער געווען רייכער. ניין, צדקה איז אַזוי ווי קערנער וואָס מען פערזייהט אויף אַ פעלד. וואָס מעהר מען גיט, אַלץ מעהר האָט מען.

15
אחדות

איינער א משוגע'נער איז בייז געווארען אויף א שטאדט, האט ער איינמאל, שפעט ביינאכט, ווען אלע זיינען געשלאפען, אונטערגעצונדען א הויז. פון דער הויז האט זיך אנגעכאפט נאך א הויז און נאך א הויז. די שטאדט־לייט זיינען ארומגעלאפען צושראקענע, און יעדער איינער האט געזוכט צו ראטעווען די זאכען פון זיין הויז און זיי ארויס־טראגען אין פרייעם פעלד. האט זיך געפונען איינער א קלו־גער און האט צו זיי געזאגט:

„נארישע מענשען! אנשטאט וואס יעדער איינער איז פאר זיך און זוכט צו ראטעווען זיין אייגענע ביסעל ווירט־שאפט פון פייער, וואלט איהר זיך געדארפט צוזאמענגעהמען אלע אין איינעם און געהן צו דעם ארט וואו דער פייער ברענט און דעם פייער פערלעשען, אז ער זאל ניט קענען געהן ווייטער!“

נמשל

ווען יעדער מענש איז בלויז פאר זיך קען די וועלט קיין קיום ניט האבען.

16
דער אָרימאַן קריגט חוצפה

אז ארימאן איז איינמאל אריינגעקומען אין א הויז און זיך געשטעלט ביים טיהר. ער איז געווען אזוי אבגע־שוואכט פון הונגער, דאס ער האט ניט געקענט ריידען א ווארט, אבער פון זיין שעפטשען מיט די ליפען האט מען פערשטאנען, אז ער וויל א שטיקעל ברויט. האט מען איהם דאס געגעבען. דער ארימאן האט געוואשען די הענד און האט זיך געזעצט עסען דעם ברויט. נאכדעם ווי ער האט אויפגעגעסען עטליכע ביסענס, האט ער שוין בעקומען א ביסעל מעהר קרעפטען, האט ער א זאג געטאהן: „אפשר קענט איהר מיר געבען א שטיקעל פוטער? ווי עסט מען דאס אזוי ברויט מיט זאלץ?“ האט מען איהם געגעבען א שטיקעל פוטער. און ווען ער האט זיך זאט אנגעגעסען, האט דער ארימאן געזאגט שוין גאנץ הויך: „גאר אזא מאהלצייט איז גוט צו טרינקען א גלעזעלע טהעע, אבער טאקע א זיסע.“

נ מ ש ל

מיט ברכת כהנים איז אויך אזוי. די כהנים בענשען די אידען מיט איין ברכה נאך דער אנדערער און לסוף זאגען זיי אויך „וישם לך לשלום!“ ער הייסט, נאך אזעלכע ברכות פאסט זיך אויך אזא גוטע ברכה ווי שלום.

17
צוויי בלינדע בעטלער

צוויי בלינדע ארימע־לייט זיינען ארומגעגאנגען פון שטאדט צו שטאדט און פון הויז צו הויז קלייבען נדבות. איינער איז געווען אן עהרליכער מענש, א שטילער. וויפיעל מען האט איהם געגעבען איז ער געווען צופריעדען און האט געדאנקט און געבענשט דעם געבער. דער אנדערער איז געווען א רשע און א חצוף, און אויב איינער האט איהם ניט געגעבען גענוג וויפיעל ער האט געדענקט אז ער דארף קריגען, האט ער יענעם געשאלטען. דער גוטער, דער עהרליכער, פלעגט זיך אימער שטארק נעהמען צום הארצען, וואס ער איז געצוואונגען זיך צו האלטען ביי א ניעדריגער פרנסה, אבער דער אנדערער האט גראדע ליעב געהאט ארומצופאהרען און בעטלען.

איינמאל זיינען דיביידע בלינדע געקומען אין א שטאדט, וואו עס האט געוואוינט א גרויסער אויגען־דאקטאר, א ספעציאליסט, וועלכער פלעגט מאכען פון בלינד זעהענדיג. האבען די מענשען פון דער שטאדט געראטהען די צוויי בלינדע, אז זיי זאלען געהן צו דעם דאקטאר, אום ער זאל זיי היילען. דער עהרליכער, דער שטילער, וועלכער האט פיינד געהאט דעם ארומגעהן איבער די הייזער, איז אוועק צום דאקטאר מיט גרויס פרייד, און ער האט זיך נאך מעהר געפרעהט ווען דער דאקטאר האט איהם געזאגט, אז ער קען איהם מאכען זעהענדיג. אבער דער אנדער ארימאן האט געענטפערט: „אז ער וועט מיך מאכען זעהענדיג, וועל איך דאך פערלירען מיין פרנסה! טא לוינט עס זיך מיר ניט. איך וועל בעסער בלייבען א בלינדער.“

די צוויי ארימע־לייט זיינען נאכדעם אוועק פון דער שטאָדט, איינער אַ זעהענדיגער און דער אנדערער אַ בלינ־דער. דעם זעהענדיגען האָבען די שטאָדט־לייט געוואונשען, אַז דער אייבערשטער זאָל איהם צושיקען אַ גוטע און אנשטענ־דיגע פּרנסה, און ער זאָל מעהר ניט דארפען אנקומען צו מענשען, און דעם בלינדען האָבען זיי געוואונשען, דאָס ער זאָל בלייבען ביי זיין בעטלעריי און זאָל פון קיין בעסערעס ניט וויסען זיין גאַנצען לעבען.

נ מ ש ל

דער רשע איז בלינד און וויל קיינמאָל ניט עפענען זיינע אויגען און זעהן.

18

די משכנות האָט ער פערגעסען

אמאָל איז געווען אַ גרויסער סוחר, וועלכער איז געווען זעהר רייך. ער האָט געהאט אַ שעהנעם מויער און טייערע כלים פון זילבער און גאָלד. איינמאָל האָט זיך געמאכט, אַז דער סוחר האָט פערלאָרען זיין גאַנצע געלד און ער האָט ניט געהאט מיט וואָס צו מאכען געשעפטען. האָט ער פער־קויפט זיין שעהנע הויז מיט אַלע זיינע אנטיקען, און מיט דעם געלד איז ער געפאהרען קיין לייפּציג האנדלען. ער האָט אבער דאָרט אויך געמאכט שלעכטע געשעפטען, און ער האָט זיך שטארק גענומען צום הארצען.

האָט צו איהם זיין פרוי געזאָגט: „אויב דו ווילסט פאָלגען מיין עצה, זאָלסטו מעהר ניט פאהרען קיין לייפּציג. וואָס דארפסטו אוועקגעבען דיין געלד צו פרעמדע? בעסער זיץ אין דער היים און לאָמיר אליין עסען אונזער געלד."

דער סוחר האט געפאלגט זיין ווייב און איז מעהר ניט געפאהרען.

עס איז אוועק א היבשע צייט, און אזוי ווי ער האט די גאנצע צייט גארנישט געטאהן, האט ער אויפגעגעסען אלעס וואס עס איז איהם פערבליבען פון זיין אמאליגע עשירות. דא האט די ווייב אנגעהויבען צו שרייען: „פערשלאפענער מענש, דו! ווי לאנג נאך וועסטו ארומגעהן מיט די הענד אין די קעשענעס און גארנישט טאהן? נעהם און פאהר אריבער קיין לייפציג. פרוביר, אפשר וועט דיר נאך אב־גליקען."

„איך האב דאך אבער ניט מיט וואס צו פאהרען," האט ער גע'טענה'ט.

„הער צו, מיין מאן," האט די פרוי געזאגט, „איך האב נאך מיינע פערל, כ'האב נאך מיינע אוירינגלעך, מיינע בראס־לעטען און אנדערע ציערונג, וואס מיר איז נאך פערבליבען פון אונזער אמאליגער גדולה. מיר וועלען די ציערונג פער'־משכונ'ען און מיט דעם געלד וועסטו ווידער קענען האנדלען."

די פרוי האט אזוי געטאהן, פער'משכונ'ט איהר ציע־רונג, און האט אבגעגעבען איהר מאן דאס געלד. ווען ער האט זיך גענומען קלייבען אין וועג אריין און דער וואגען האט אנגעהויבען זיך צו ריהרען, זיינען איהם נאכגעגאנגען זיין פרוי און קינדער און זיי האבען געוויינט און געבעטען: „זעה, מיין מאן! היט זיך, פאטערל! ווייל אויב דו פער־לירסט אויך דיזע געלד, בלייבען מיר מיט גארנישט."

דער סוחר האט זיך זייערע רייד אריינגענומען אין קאפ. און ווען ער איז געקומען אין לייפציג, איז ער געווען זעהר פארזיכטיג, האט געקויפט נאר די בעסטע און די זיכערסטע סחורה. נאכדעם, אז ער איז געקומען אהיים, האט ער די סחורות פערקויפט מיט גוטען פערדיענסט. און אזוי האט ער געטאהן נאך עטליכע מאל. און איינמאל, ענדע יאהר, אז ער האט געמאכט א חשבון פון זיינע געשעפטען, האט ער

געזעהן אז זיין קרן איז נאך גאנץ און אז די גאנצע צייט האט ער מפרנס געווען זיך און זיין פאמיליע פון פראפיט, האט ער זיך שטארק געפרעהט. פאר גרויס שמחה האט ער זיך צוזונגען.

עס קומט אריין זיין פרוי און הערט איהם זינגען און זעהט ווי ער פרעהט זיך. פרעגט זי: „וואס איז אויף דיר פאר א שמחה?" דערצעהלט ער איהר: „זעה, מיר ווערען ווידער רייך. די גאנצע צייט האבען מיר געגעסען און געטרונקען און מיר האבען נאך א היבשען קאפיטאל!"

„דו נארישער מענש!" האט די פרוי אויסגערופען. „דאס געלד איז דאך ניט דיינע. דאס איז דאך וואס מיר זיינען שולדיג אויף די משכנות, וואס איך האב געגעבען. מיינע חתונה־מתנות און מיין מאמע'ס ירושה האב איך פון זיך אראבגענומען און פער'משכונ'ט פאר א דריטעל פון זייער ווערטה, און דו רעכענסט אז דו האסט נאך געלד!"

נמשל

אמאל זיינען מיר, אידען, געווען זעהר רייך. מיר האבען געהאט אן אייגענע לאנד, א בית המקדש, כהנים, לוים, נביאים און סנהדרין. אבער מיר האבען דאס אלעס פערלארען. האט דער אייבערשטער געטאהן מיט אונז א חסד; ער האט אונז געגעבען קרעדיט און ער לאזט אונז ווייטער לעבען. און עס טרעפט אמאל, אז ווען אידען ווערט א ביסעל בעסער אין גלות, מיינען זיי אז זיי זיינען ווידער רייך ווי אמאל. אבער עס איז א טעות. דאס וואס מיר פערמאגען איז ניט אונזערע. מיר זיינען אויף דעם שולדיג..

19
זיי ניט געאיילט

איינער איז געקומען אין אן אכסניא און האט זיך בע־שטעלט א מאהלצייט, אבער ער האט אבגערעדט אז פאר איהם זאל מען קאכען יעדע זאך אהן פעפער: די פיש אהן פעפער, די פלייש אהן פעפער, אלעס אהן פעפער. איידער מען האט צייט געהאט אבצוקאכען דעם מאהלצייט, האט זיך געמאכט אז ער איז פערביי־געגאנגען די קיך און האט דארט אריינגעקוקט. האט ער געזעהן אז עס שטעהט דארט א מאן און שטויסט פעפער. „וואס איז דאס?" האט דער גאסט זיך צושריען. „איך האב דאך אבגערעדט אז אלעס זאל זיין אהן פעפער, טא וואס שטויסט איהר פעפער?" האט איהם דער קוכער געענטפערט: „עס זיינען דא אנדערע געסט, וואס האבען יא ליעב פעפער, און דאס שטויס איך פאר זיי. איהר דארפט ניט זיין אזוי געאיילט און שרייען אומזיסט און אומנישט."

נמשל

אויף דער וועלט זיינען דא א סך זאכען, וואס מיר האבען ניט ליעב, און עס וואונדערט אונז ווארום דער איי־בערשטער האט זיי בעשאפען. אבער דאס וואס ביי אונז שיינט צו זיין איבעריג קען זיין זעהר נויטווענדיג פאר אנ־דערע צוועקען.

20
פערגעסט ניט אייערע ברידער!

עטליכע מענשען זיינען געפאהרען צוזאמען אין וועג, א גאנצער קאראוואן, מיט פערד און וואגענס. אין מיטען וועג זיינען זיי אריינגעפאהרען אין א זומפּ. א פּאר פון די רייזענדע זיינען קוים מיט צרות ארויסגעקראכען און די אנדערע זיינען געבליבען שטעקען אין זומפּ. האבען די וואס האבען זיך געראטעוועט געזאגט צו די וואס זיינען געווען אין זומפּ: „ווארט דא אויס, ברידער, מיר וועלען צופאהרען אין שטאדט און ברייגגען פון דארט מענשען מיט וואגענס, וואס וועלען אייך פון דאנען ארויסשלעפּען."

ווען די געראטעוועטע זיינען געקומען אין שטאדט זיינען זיי אריין אין אן אכסניא און האבען קודם כל זיך געהייסען געבען א גוטען מאהלצייט מיט וויין. זיי זיינען אזוי גע־זעסען און געגעסען און געטרונקען, און האבען אן זייערע מיטרייזענדע אינגאנצען פערגעסען. האט זיך אבגערופען איינער פון די שטאדטיגע מענשען צו זיי און האט געזאגט: „ווי קענט איהר דא זיצען און פרעסען און זויפען און זיך וואוילטאגען, בעת אייערע אונגליקליכע ברידער שטעקען אין א זומפּ?..."

נמשל

דאס איז א משל געגען די אידען וואס וואוינען אין פרייע לענדער, וואו זיי זיינען געזיכערט מיט זייער לעבען און זיי פעהלט קיין זאך ניט, אבער זיי פערגעסען אן זייערע ברידער, וואס טרינקען זיך אין זייער אייגען בלוט, אין די פינסטערע גלות־לענדער.

21
אונדאנקבאַרער מענש

אז ארימאַן איז געקומען איז א קראם קויפען א בגד, האט איהם דער סוחר געציינט א בגד און געזאגט, אז דאס קאסט צוואנציג גילדען. דער ארימאן האט געזאגט, אז דאס איז צופיעל געלד, און אז מעהר ווי צעהן גילדען וועט ער ניט געבען.

„צעהן גילדען איז דאס וואס איך אליין האב בע־צאהלט פאר דעם בגד,“ האט דער סוחר ערקלערט, „און וואו זיינען מיינע הוצאות?“

„אבער מעהר ווי צעהן גילדען האב איך ניט,“ האט דער ארימאן גע'טענה'ט.

דער סוחר האט בעטראכט דעם ארימאן, און ווייל ער האט בעקומען רחמנות אויף איהם, האט ער איהם דעם בגד אבגעגעבען פאר צעהן גילדען.

אז דער ארימאן איז ארויס פון דער קראם, האט ער געזאגט צו מענשען: „וואס פאר א ליגנער, וואס פאר א שווינדלער דער קליידער־הענדלער איז! פון אנפאנג האט ער געוואלט גאנצע צוואנציג גילדען, און אז איך האב איהם געבאטען צעהן גילדען, האט ער געזאגט אז עס וועט איהם אויסקומען צו פערלירען געלד, און לסוף האט ער מיר דעם בגד אבגעגעבען פאר צעהן גילדען — קען מען טרויען אזא מענשען'ס א ווארט?“

נ מ ש ל

דער מענש איז אונדאנקבאר. אמאל, אז דער אייבער־שטער העלפט איהם און איהם געהט אוועק גוט, מיינט ער אז ער האט דאס פערדיענט און איהם קומט ארויס נאך מעהר.

22
אויף וועמען מען קלאָגט

אין אַ שטאָדט איז געשטאָרבען איינער אַ רייכער מאַן, וואָס איז געווען זעהר אויסגעלאַסען, אַ גרויסער שכור און אַ גרויסער פרעסער, און איז געווען שטאַרק פערקאָכט אין אַלע תענוגים פון עולם הזה. די גאַנצע שטאָדט האָט גע־וויינט און געקלאָגט נאָך איהם, און ער האָט געהאַט אַ לויה, וואָס קיין רב און קיין צדיק האָט נאָך ניט געהאַט.

אויף דעם אַנדערען טאָג איז געשטאָרבען אַן אַנדער גביר. יענער איז געווען כל ימיו זעהר פרום, איז אָבגע־קומען מיט אַ שטיקעל ברויט מיט רעטאַך און אַ גלאַז וואַסער צום פערטרינקען. גאַנצע טעג איז ער געזעסען און געלערנט. אָבער איהם האָט קיינער ניט בעוויינט, אויסער זיין אייגענע פאַמיליע, קיינער האָט איהם ניט בעדויערט, און אַ לויה האָט ער געהאַט אַ שטילע. עס זיינען נאָכגעגאַנגען בלויז עטליכע מנינים בית־מדרש־אידען.

איינער, וועלכער איז געווען אַ גאַסט אין שטעדטעל, האָט געפרעגט: „וואָרום האָט מען איין גביר אַזוי בעוויינט און איהם געגעבען אַזאַ שעהנע לויה, און דעם אַנדערען האָט מען כמעט ווי פערשוויגען און געמאַכט אַ לויה, אַזאַ שטילע?"

„פערשטעהט איהר מיר אַזוי, ר' אורח," האָט אַ שטאָדט־טישער איד איהם ערקלערט. „יענער גביר, וואָס איז גע־שטאָרבען צוערשט, האָט די גאַנצע שטאָדט געלעבט פון איהם. ביי איינעם פלעגט ער קויפען וויין, ביי אַן אַנדערען היהנער, ביי אַ דריטען גענזלעך, אָדער קאַטשקעס, ביי אַ פערטען קעזלעך און גאָמעלקעס. איין קרעמער האָט ער געגעבען צו לייזען פאַר פאַפּיראָסען, אַ צווייטען פאַר צו־

קערוואַרג, אַ דריטען פאַר אַנדערע גוטע זאַכען. אַלע האָבען פון איהם געלעבט. דאַרום וויינען אַלע נאָך איהם. אָבער וואָס האָבען זיי געהאַט פון צדיק, וועלכער האָט געלעבט אויף ברויט מיט רעטאָך? . . ."

נ מ ש ל

דאָס איז אַ משל אויף דעם פסוק „הצדיק אבד ואין איש שם אל לב" — דער צדיק איז געשטאָרבען און קיינער נעהמט זיך ניט צום האַרצען . . .

23
דער מלך און די בת מלכה

אַ מלך האָט געהאַט אַ טאָכטער, וועלכע ער האָט זעהר ליעב געהאַט. ווען עס איז געקומען די צייט צו טאָהן מיט איהר אַ שידוך, האָט דער מלך איהר פאָרגעשלאָגען שדוכים, אַזעלכע וואָס פּאַסען זיך פאַר אַ בת־מלכה. אָבער זי האָט זיי אַלע אויסבראַקירט. אין יעדען חתן האָט זי געפונען אַן אַנדער פעהלער. אויף איינעם האָט זי געזאָגט, אַז ער איז אַ פּרעסער, אויף אַן אַנדערען, אַז ער איז אַ שכור, אויף אַ דריטען, אַז ער איז אַ קאָרטענשפּיעלער, און דאָס גלייכען. אַזוי לאַנג האָט זי בראַקירט מיט די חתנים, ביז איינמאָל, ווען דער מלך איז אַרויס פון געדולד, האָט ער געשוואָרען אַז ער וועט איהר חתונה מאַכען מיט דעם ערשטען מאַן, וואָס וועט קומען אין פּאַלאַסט. און עס האָט אַזוי געטראָפען, אַז דער ערשטער וואָס איז געקומען אין קעניג'ס פּאַלאַסט איז געוועזען אַ דאָרפס־יונג. דער קעניג האָט געהאַלטען זיין שבועה און האָט דעם דאָרפס־יונג געגעבען זיין טאָכטער פאַר אַ ווייב.

ווען דער דארפס־יונג האט געבראכט זיין פרוי אהיים, האט זיין מוטער ניט געוואלט וויסען פון דעם וואס איהר שנור איז א פרינצעסין, און די שוויגער האט איהם גע־צוואונגען צו מאהן אלע שווערע ארב־יט, וואס א דארפס־פרוי טוהט. די פרינצעסין, זעהענדיג אז עס איז איהר זעהר ביטער, האט זי אוועקגעשריבען א בריעף צו איהר פאטער וועגען די צרות, וואס זי האט אויסצושטעהן ביי איהרע שוויגער־עלטערען. דער פאטער האט איהר געענטפערט, אז אין פערציג טעג ארום וועט ער קומען און זעהן וואס מיט איהר טוהט זיך.

אז די דארפס־לייט האבען זיך דערוואוסט דאס דער מלך דארף קומען, האבען זיי גענומען רייניגען די הויז און מאכען אלעס אין ארדנונג. און די שנור האבען זיי צוגע־פוצט און איהר אנגעהויבען צו געבען וואוילטאג און כבוד, געקארמעט און געקעכעלט, און די שוויגער איז צו איהר גע־ווארען אזוי זיס ווי האניג.

עטליכע טעג איידער דער קעניג האט געדארפט אנקו־מען, זיינען געקומען דעם קעניג'ס קוריערען און אנגעזאגט, אז דער קעניג איז שוין אויף דער רייזע. די דארפס־לייט האבען די קוריערען זעהר פיין אויפגענומען, געמאכט פאר זיי פלאץ אין הויז און זיי געגעבען עסען און טרינקען פון דאס בעסטע, וואס זיי האבען געהאט. נאכדעם, אז דער קעניג אליין איז אנגעקומען מיט זיין סוויטע, זיינען אלע מענשען פון דעם דארף און פון די ארומיגע דערפער ארויס איהם מקבל פנים זיין און איהם אבגעבען גרויס כבוד.

דער מלך האט פערבראכט א פאר טעג מיט זיינע דאר־פישע מחותנים און ער האט זיך שטארק געפרעהט מיט וואס פאר א כבוד זיי בעהאנדלען זיין טאכטער. אבער ווען ער האט שוין געוואלט פאהרען צוריק אהיים, איז זיין טאכטער איהם ארויפגעפאלען אויפ'ן האלז און גענומען וויינען און קלאגען: „פאטער! טייערער פאטער! ווי קענסטו מיך

פערלאזען? ווי קענסטו איבערלאזען דיין טייער קינד אט דא, אין דיזען ארט?"

„וואס רעדסטו, מיין טאכטער?" האט דער מלך גע־פרעגט. „איך זעה דאך אז די מענשען האלטען דיך דא מיט דעם גרעסטען כבוד."

„זאלסט וויסען, מיין פאטער," האט די פרינצעסין מיט טרעהרען געזאגט, „אז דעם כבוד וואס מען גיט מיר אב, איז דאס בלויז פאר א קורצער צייט, צוליעב דיין בעזוך, ווייל זיי האבען מורא פאר דיר. אבער איך ווייס ווי מיין שוויגער האט מיך פריהער געהאלטען און זיי ווי זי וועט מיך האלטען נאכדעם, אז דו וועסט שוין זיין אוועק פון דאנען. אט ווי נאר דו פאהרסט אוועק, וועט זי מיר ווידער הייסען מעלקען די קיה, ארבייטען אין פעלד און וואשען וועש פאר דער גאנצער הויז־געזינד."

דאן האט דער מלך זיך געווענדעט צו איהר מאן און האט איהם געפרעגט: „ווי פערשטעהסטו ניט דעם ווערטה פון מיין טאכטער? ווייסטו דען ניט אז זי איז א בת־מלכה?" האט דער אידים איהם געענטפערט: „איך ווייס אויך וואס פאר א כבוד עס קומט איהר און ווי מען דארף זי האלטען. אבער ווען דו האסט זי מיר געגעבען פאר א ווייב, האב איך זיך געטראכט אז דו מוזט דאך געוויס וויסען אז איך בין אן ארימער דארפס־יונג, און מסתמא וועסטו מיר געבען עפעס א נחלה, א פערמעגען, אז איך זאל האבען מיט וואס זי מפרנס צו זיין לויט איהר הויכען שטאנד, און אז זי זאל ניט דארפען ארבייטען צו פערדיענען איהר ברויט. דו, אזא גרויסער מלך, האסט דאך פיעל און דו קענסט געבען אזוי פיעל!"

נ מ ש ל

דער אייבערשטער האט די תורה געוואלט געבען צו אדם הראשון. האט די תורה איהם ניט געוואלט, ווייל ער

איז געווען אַ פּרעסער און האָט געגעסען פון דעם עץ הדעת. נאָכדעם האָט ער די תורה געוואָלט געבען צו נח'ן, האָט די תורה איהם ניט געוואָלט, ווייל ער איז געווען אַ שכור. און אַזוי האָט זיך דער שידוך געצויגען, ביז דער אייבערשטער האָט זי אָוועקגעגעבען צו פּראָסטע קנעכט, וואָס זיינען ארויס פון מצרים. און זייט דאַן שרייבט די תורה יעדען טאָג בריעף צו איהר פאָטער אין הימעל, אַז די, צו וועמען ער האָט זי אָוועקגעגעבען, בעגעהען זיך מיט איהר זעהר שלעכט. וואָס טוהט דער אייבערשטער? ער קומט אראָב איין מאָל אין יאָהר, ימים נוראים, צו זעהן ווי די אידען האַלטען די טאָכ־טער. וואָס טוהען די אידען? ווערען זיי אויף דער קורצער צייט פרום, זיצען אין די שוהלען, לערנען תורה און דאַווענען כלומר'שט מיט חשק. דער אייבערשטער פרעהט זיך און זאָגט צו דער תורה, זיין טאָכטער: „וואָס ווילסטו? מיינע אידעלעך זייענען דאָך גוט און פרום און זיי האַלטען דיך זעהר טייער?" אָבער די תורה ענטפערט: „ליעבער פאָטער! דאָס איז אַלץ אום ימים נוראים, ווען דו ביזט מיט זיי און נעהמסט פון זיי חשבון, אָבער ווי באַלד די ימים נוראים וועלען אַוועק, וועלען זיי זיך מיט מיר ווידער בעגעהן גראָב." און אַז דער אייבערשטער פרעגט די אידען: „ווי קומט עס אַז איהר בעהאַנדעלט ניט מיין טאָכטער ווי עס דאַרף צו זיין? ווי קומט עס אַז איהר פערשטעהט ניט איהר ווערטה?" דאַרויף ענטפערען די אידען: „ווען דו האָסט אונז נעגעבען די תורה האָבען מיר געמיינט אַז דו וועסט אונז אויך געבען אַ סך פּרנסה, מיר זאָלען קענען לערנען די תורה מיט רוהיגע קעפּ און אָבהיטען אַלע מצוות. רבונו של עולם! דו האָסט דאָך אַזוי פיעל — אַזוי פיעל!"

24

אַ חכם קען אַמאָל אַריינפאַלען

דריי מענשען זיינען געלעגען אין שפּיטאַל, אַלע מיט דערזעלבער קראַנקהייט. און דער דאָקטאָר האָט זיי געגעבען די זעלבע מעדיצין. איינער האָט ניט געפרעגט קיין קשיות, האָט איינגענומען די מעדיצין אַזוי ווי דער דאָקטאָר האָט איהם געהייסען און ער איז געזונד געוואָרען. דער צווייטער האָט זיך אַליין געהאַלטען פאַר אַ שטיקעל קענער אין מע־דיצין, אַזוי ווי עס זיינען דאָ ווייבער וואָס האַלטען זיך פאַר גאַנצע רופא'טעס, און ער האָט גענומען זיך חקרנ'ען מיט זיין אייגענעם שכל, און וועלכע מעדיצין עס איז איהם גע־פעלען, צוליעב דעם טעם אָדער דעם קאָליר, האָט ער גע־נומען, און וועלכע עס איז איהם ניט געפעלען, האָט ער ניט גענומען. דער סוף איז געווען אַז טאַקע צוליעב זיין גרוי־סער „חכמה" איז ער אָוועקגעשטאָרבען.

דער דריטער איז אויך געווען אַ שטיקעל חקרן, ווי דער צווייטער, אָבער ער האָט געזאָגט: „דער דאָקטאָר איז דאָך אַ דאָקטאָר און ער ווייס מעהר פון מיר, דאַרף איך זיך אויף איהם פערלאַזען."

אַט דעם האָט שוין זיין ביסעל חכמה ניט געשאַדט.

נ מ ש ל

אַזוי איז אויך מיט אידען. דער פּשוט'ער איד איז מקיים אַלע מצוות און פרעגט ניט קיין קשיות. איהם איז גוט און וואויל. אָבער דער וואָס האַלט זיך פאַר אַ גרויסען חכם אָבער ער האָט ליעב זיך צו חקרנ'ען און פרעגען קשיות, דער מוז אַריינפאַלען. און עס איז דאָ נאָך אַ מין איד, וואָס

האט אויך ליעב א ביסעל זיך צו חקרנ'ען, ווי דער צווייטער, אבער ער טראכט זיך דערביי: משה רבינו און די תנאים און אמוראים זיינען געווען גרעסערע חכמים פון מיר, קען איך זיך אויף זיי פערלאזען. אט דעם קען זיין ביסעל חקירה ניט שאדען.

25
כבוד צו כבוד איז ניט גלייך

אין א שטאדט האבען געלעבט צוויי בעלי־בתים, וואס האבען דארט געשפיעלט די גרעסטע ראלע. ביידען פלעגט מען אבגעבען א סך כבוד, ביידע זיינען געזעסען אין שוהל, אין רעכטען מזרח, און ביידע פלעגען קריגען די שעהנסטע עליות. איינעם האט מען אבגעגעבען כבוד, ווייל ער איז געווען א זעהר גוטער מענש, א גרויסער בעל־צדקה און א זעהר ארענטליכער מענש. דער אנדערער איז געווען א שלעכטער מענש, א שווינדלער, אן אנזעצער און א מסור און מען האט איהם אבגעגעבען כבוד, ווייל מען האט געהאט פאר איהם מורא.

אין א צייט ארום, אז ביידע זיינען געשטארבען, האט איינער איבערגעלאזען א זוהן און דער אנדערער א טאכ־טער. האט זיך געפונען א שדכן וואס האט געטראכט אז דאס וואלט געווען א גלייכער שידוך, ווען די קינדער פון די צוויי פערשטארבענע בעלי־בתים זאלען זיך נעהמען. איז ער פריהער געקומען צו דער אלמנה פון דעם שלעכטען מענשען, דעם מסור, און האט מיט איהר א רעד געטאהן, האט זי גלייך מסכים געווען. נאכדעם איז ער אוועק צו דער אלמנה פון דעם גוטען מענשען, דעם בעל־צדקה, און האט איהר פארגעשטעלט ווי שעהן דאס וואלט געווען, אז

די קינדער פון אַזעלכע צוויי נכבדים, די שענסטע צוויי בעלי־בתים פון שטאָדט, וואָלטען זיך פעראייניגט. האָט די אלמנה איהם אויסגעלאַכט: „וואָס פאַר אַ נאַרישער שדכן איהר זייט! דעם כבוד פון יענעם מסור קען מען ניט פער־גלייכען צו דעם כבוד פון מיין מאַן. וואָס מעהר כבוד מיין מאַן האָט בעקומען, איז אַלץ געווען מעהר בעוויז אויף זיין גוטסקייט און עהרליכקייט; אָבער וואָס מעהר כבוד מען האָט יענעם געגעבען, איז אַלץ געווען מעהר בעוויז אַז מען האָט מורא געהאַט פאַר זיין רשעות און פאַר זיינע מסירות. בכן, איז דאָס ניט קיין גלייכער שידוך.“

נ מ ש ל

דער כבוד, וואָס אַ מענש בעקומט, איז ניט אימער אַ בעוויז אַז עס קומט איהם כבוד.

26
גרויס געלד און קליין געלד

אַמאָל איז געווען אַ גרויסער גביר, וואָס כמעט די גאַנצע שטעדטעל, אין וועלכער ער האָט געוואוינט, האָט געלעבט פון זיינע חסדים, און כמעט יעדער איינער פלעגט ביי איהם לייהען געלד און פלעגט עס אויסצאָהלען אין ראַטען, יעדע צוויי אָדער דריי חדשים אַ טייל פון דעם חוב. איינמאָל האָט געטראָפען אַן אומגליק און די גאַנצע שטעדטעל האָט אָבגעברענט, און עס פערשטעהט זיך, אַז אַלע איינוואוינער זיינען געבליבען אָרימע לייט. אַז עס איז געקומען די צייט פון צאָהלען דעם חוב, האָט יעדער בעל־חוב אָבגעשפּאַרט פון דאָס לעצטע אום כאָטש צו געבען עפּעס אַ קלייניגקייט אויפ׳ן חוב. אָבער זיי האָבען זיך געשראָקען, דאָס אויב זיי וועלען

ברייננעז דעם גביר אזוי ווייניג, וועט ער פעראיבעל האבען און וועט זיי מעהר קיין קרעדיט ניט געבען.

אין שטערטעל איז געווען איינער, א חכם, האט ער געזאגט צו זיינע שטאדט־לייט: „הערט צו, רבותי: אמת, מיר ווייסען אלע אז אונזער גביר איז א פיינער מענש און א גוטער מענש, א בעל־טובה און א בעל־צדקה, דאך אז יעדער איינער וועט איהם ברייננען א קליינינקייט, דער א טאלער, יענער צוויי טאלער, און אז אנדערער בלויז עטליכע גילדען, און בעטען אז ער זאל אונז די איבעריגע ווארטען, וועט ער טאקע פעראיבעל האבען. דען וואס פאר א ווערטה האבען עס ביי א גביר אזעלכע קליינע סומען? איז מיין עצה, אז איהר זאלט די אלע קליינע געלדער צוזאמענלייגען אין איין גרויסען פעקעל, און מיר וועלען דאס אלע צוזאמען דערלאנגען איהם אויף אמאל, און מיר וועלען איהם זאגען: „נא, הארינקע, אט דאס איז אלעס וואס מיר פערמאגען!“ און אז ער וועט זעהן אזוי פיעל געלד, וועט ער שוין ווייטער ווערען און וועט אונז די איבעריגע איננאנצען מוחל זיין.“

און אזוי איז דאס טאקע געווען.

נמשל

א גאנץ יאהר צאהלען מיר אוים אונזערע חובות צום רבונו של עולם, ביסלעכווייז, ראטען־ווייז: א קדושה, א קאַ־פיטעל תהלים, א פרק משניות, און דער אייבערשטער נעהמט עס אן פון אונז. אבער אז עס קומען די ימים נוראים זעהען מיר זיך ארום אז מיר זיינען זעהר ארים אין מעשים און מיר זיינען גרויסע בעלי־חובות. און ווען יעדער איינער פון אונז זאל ברייננען בלויז די ביסעלע וואס ער האט, וואלט עס אפשר אויסגעזעהן זעהר קליין. דארום קומען מיר צו־זאמען, כל ישראל פון דער גאנצער וועלט, אין איין צייט, אין די עשרת ימי תשובה, אלע אויף אמאל, מיט א סך

תפלה, תשובה און צדקה, און ווען דער אייבערשטער זעהט אזוי פיעל, אזא גרויסע סומע, איז ער אונז שוין מוחל דאס איבעריגע, וואס מיר בלייבען איהם שולדיג . . .

27
דורכגעלאָזען די געלעגענהייט

אמאל איז געווען אן אנגעזעהענער רייכער מאן, וועלכער איז געווען זעהר געאכטעט ביים מלך און האט זיך גערעכענט פאר זיין הויז־פריינד. האבען מענשען וואס האבען איהם מקנא געווען, אויף איהם געמאכט א בלבול, אז ער האט גע־וואלט טויטען דעם מלך. דער מלך האט זיי געגלויבט און האט געשיקט זיינע סאלדאטען צו דעם פריינד אהיים. די סאלדאטען זיינען אנגעקומען פלוצלונג, שפעט ביינאכט, ווען יענער איז שוין געלעגען אין בעט, און זיי האבען איהם אוועקגעשלעפט צום געפענגעניס, און דארט האבען זיי איהם אריינגעווארפען אין א פינסטערען קעלער. אומזיסט האט זיך דער אונגליקליכער ביי זיי געבעטען, אז זיי זאלען איהם זאגען וואס זיין פערברעכען איז און אין וואס ער ווערט בעשולדיגט. די סאלדאטען האבען איהם גארנישט געוואלט זאגען.

גלייך ווי מען האט איהם אריינגעווארפען אין קעלער, איז אויף דעם אונגליקליכען געפאלען א טיעפער שלאף און ער איז אזוי אבגעשלאפען א היבשע צייט. ווען ער האט זיך אויפגעכאפט, האט ער פערגעסען אויף דער גאנצער גע־שיכטע, אז ער איז ארעטירט געווארען און אז ער זיצט אין א פינסטערער תפיסה. ער האט געמיינט אז ער ליגט אין דער היים, און פינסטער איז עס, ווייל עס איז נאך נאכט. האט ער זיך איבערגעקעהרט אויף דעם אנדער זייט

און איז ווייטער געשלאפען. אז ער האט זיך אויפגעכאפט א צווייטען מאל, האט ער ווידער געמיינט אז ער ליגט נאך אלץ ביי זיך אין דער היים און אז עס איז נאך אלץ נאכט. האט ער ווידער צוגעמאכט די אויגען און איז איינגעשלאפען. אזוי האט ער זיך אויפגעכאפט עטליכע מאל, און זעהענדיג אז עס איז נאך אלץ פינסטער, האט ער אויסגערופען: „אוי, ווי שרעקליך לאנג עס ציהט זיך די נאכט! ווען וועט שוין אמאל קומען דער ליכטיגער טאג?" און ער האט זיך אזש צאוויינט.

דער מלך האט זיך בעדענקט וועגען זיין פריינד און וועגען דעם אין וואס מען בעשולדיגט איהם. האט דער מלך זיך געטראכט: איך וועל צוגעהן אין דער תפיסה און ריידען מיט איהם אליין, ווען קיינער וועט דערביי ניט זיין, וועל איך אפשר דערגעהן דעם אמת פון איהם. איז דער מלך גאנץ שטיל, אין געהיים, אוועק צו דער תפיסה, איז ארונטער אין קעלער, און ער איז גראדע אנגעקומען אין דעם מאמענט ווען דער געפאנגענער האט זיך בעקלאגט וואס די נאכט ציהט זיך אזוי לאנג.

„דו, נאר איינער!" האט דער מלך אויסגערופען. „דו מיינסט אז דו ליגסט עס ביי זיך אין דער היים? דו ביזט א געפאנגענער אין א תפיסה, און עס איז שוין אין דער צייט עטליכע מאל געווארען טאג. דא, אין דער פינסטער, וועסטו קיין טאג קיינמאל ניט זעהן. אט דא בין איך, זאג מיר דעם אמת וועגען דיר, לייג פאר דיינע טענות, און איך וועל דיך מאכען פריי!"

נ מ ש ל

מיר, אידען, זיצען אין דער פינסטער און ווארטען ביז עס וועט ווערען טאג. עס הייסט ביז עס וועט קומען א גע־לעגענהייט און מיר וועלען זיך בעפרייען פון גלות. אבער

דער אמת איז, אז עס איז שוין מעהר ווי איין מאל געווארען טאג, מעהר ווי איין געלעגענהייט האבען מיר געהאט זיך צו בעפרייען פון גלות, אבער מיר האבען די געלעגענהייטען פער־זעהן, אדער פערנאכלעסיגט.

28
ברויט מיט ברויט

ביי א גרויסען עושר איז די צייט אוועק שלעכט און ער איז געווארען אן ארימאן. מעהר ווי טרוקען ברויט האט ער זיין פאמיליע ניט געקענט געבען. און ברויט פלעגט ער זיי געבען גאנץ ווייניג, א פאר קליינע פעניצלעך פאר יעדען איינעם. האבען די קינדער צו איהם געזאגט: „טאטע, אמאל, אז מיר פלעגען האבען צום טיש פיש און פלייש, קארטאפעל און צימעס, טייגעכץ און פלאדען, האבען מיר קיין סך ברויט ניט געדארפט עסען. עס איז געווען גענוג א פאר פעניצלעך פאר א מענשען; אבער יעצט, אז ברויט איז דער איינציגער מאכל אונזערער, און מיר עסען נאר ברויט מיט ברויט, האסטו אונז געדארפט געבען גענוג ברויט, אז מיר זאלען זיך קענען מיט דעם אנעסען."

נמשל

ווען דער בית־המקדש איז געשטאנען און מיר פלעגען מקריב זיין קרבנות, איז געווען גענוג אז מיר פלעגען וויי־ניגער דאווענען; אבער יעצט, אז מיר האבען מעהר קיין קרבנות ניט, דארפען מיר א סך תפלות זאגען, פיוטים און יוצרות — עס הייסט ברויט און ברויט . . .

29
מחותנים ווערן שונאים

אמאָל זיינען געווען צוויי גוטע פריינד און זיי האבען געוואוינט אין צוויי בעזונדערע שטעדט, אבער ניט זעהר ווייט איינער פון אנדערען. אום אנצוהאלטען די פריינד־שאפט, פלעגען זיי שרייבען בריעף איינער צום אנדערען. און גאנץ אפט פלעגט מיט דעם בריעף קומען אויך א קליינע אדער א גרויסע מתנה.

די גוטע פריינד האבען זיך קיינמאָל ניט אויסגערעכענט ווער פון זיי עס גיט א גרעסערע מתנה און ווער א קלענערע. דען די מתנה איז דאך ניט געווען דער עיקר, נאר דער צייכען פון פריינדשאפט. אזוי איז דאס געגאנגען פאר א לאנגע צייט.

שפעטער האבען די פריינד געטאהן א שידוך צווישען זיך מיט זייערע קינדער. דאס האט נאך געדארפט שטאר־קער מאכען די פריינדשאפט. אבער באלד ווי מען האט אנגעשריבען די תנאים, האבען די פריינד אנגעהויבען זיך צו קריגען. און צוליעב וואס? טאקע צוליעב די מתנות. דעם חתן'ס פאטער האט זיך געדאכט אז דער כלה'ס פאטער האט א ביסעל נעקארגט מיט די מתנות צום חתן, און דער כלה'ס פאטער איז געווען אונצופריעדען מיט די כלה־מתנות. וואס זיין טאכטער האט בעקומען — פון יענעם צד.

האט איינער געפרעגט: „ווי אזוי קומט עס, דאס איידער זיי זיינען געווארען מחותנים זיינען זיי געווען צו־פריעדען פון זייערע מתנות און יעצט קריגען זיי זיך?"

„וואס פערשטעהסטו נישט?" האט דער אנדערער ערקלערט. „פריהער זיינען זיי געווען בלויז פריינד און זיי

זיינען ניט געווען מחויב צו געבען מתנות. יעדער איינער האט געגעבען ווען ער האט געוואלט און וואס ער האט געוואלט. אבער יעצט, זייענדיג מחותנים, ליגט שוין אויף זיי א חוב צו געבען מתנות, זיי מוזען געבען, און אויף דעם וואס מען מ.ו.ז געבען איז מען שוין שטארק פּריטיקלע.

נ מ ש ל

אונזערע אבות האבען אבגעהיט אַלע מצוות נאך פאר מתן תורה, איז ביי דעם אייבערשטען דאס געווען זעהר אנגענומען, און ער האט מיט זיי ניט מקפּיד געווען אפילו ווען זיי האבען אמאל פערפעהלט צו טאהן זיין געבאט, ווייל דאס איז די אבות פעררעכענט געווארען אלס א מתנה פון לויטער פריינדשאפט, וואס זיי זיינען גארניט מחויב צו געבען. אבער שפּעטער, אז דער אייבערשטער האט אונז געגעבען די תורה און איז געווארען א מחותן מיט'ן פאלק ישראל, איז ער שוין געווארען א מקפּיד און פאדערט אז די מתנות זאלען זיין ריכטיגע און גוטע, ווי עס פּאסט זיך פאר א שעהנעם מחותן.

30
דער מבין

א מלך האט געהאט ביי זיך א מענשען וואס איז געווען א גרויסער מבין אויף טייערע שטיינער, דימענטען און ברילִיאנטען. אהן איהם פלעגט דער מלך גארנישט קויפען. האט זיך געטראפען אן אונגליק: דער מבין איז געשטארבען, און דער מלך האט געדארפט האבען אן אנדער מבין אויף זיין ארט. אבער אויף אויסצוקלייבען א ריכטיגען מבין דארף מען דאך אליין אויך זיין א מבין, און דאס איז גראדע דער

מלך ניט געווען. האט ער געגעבען א בעפעהל צו איינעם פון זיינע נאהענטע בעדיענער, אז ער זאל פאהרען אויסזוכען א נייעם מבין.

צו דעם צוועק האט דער מלך ארויסגענומען פון זיינע אוצרות א זעהר טייערען שטיין, וואס זיין גלייכען איז כמעט ניט צו געפינען אין דער גאנצער וועלט. און דער מלך האט געזאגט צו זיין דיענער: „נעהם דיזען שטיין און פאר אין דער שטאדט וואו עס קומען זיך צונויף אלע דימענטען־הענדלער פון גאנצען לאנד. ווען דו וועסט אהין קומען, זאלסטו ארויס אין מארק און אויסרופען אז דו האסט א טייערען שטיין צו פערקויפען, און אזוי וועסטו קענען אויסגעפינען דעם מבין, דען צו פערשטעהן דעם ריכטיגען ווערטה פון אזא שטיין דארף מען זיין א גרויסער מבין."

דער דיענער האט געטאהן אלעס ווי דער מלך האט איהם געהייסען. אז ער איז געקומען אין יענער שטאדט, איז ער ארויס אין מארק און אויסגערופען, אז ער האט א טייערען שטיין צו פערקויפען. עס האבען זיך באלד ארום איהם צוזאמענגעקליבען דימענטען־הענדלער און צווישען זיי אויך איינער א רייכער מאן, וואס האט געהאט א סך געלד און ווייניג שכל, און ער איז געקומען איינקויפען דימענטען פאר זיך אליין. און אזוי ווי ער האט ניט געוואוסט דעם אונטערשיעד פון א ריכטיגען דימענט ביז א בליאסקעדיגען שטיקעל גלאז, האבען איהם די סוחרים פערקויפט א סך איינפאכע גלעזלעך פאר גוטע געלד.

ווען די סוחרים האבען אנגעהויבען צו באטען א מקח פאר דעם טייערען שטיין, האט דער נארישער נגיד גענומען באטען א סך מעהר. אזוי ווי קיין מבין איז ער ניט געווען, האט ער געוואוסט נאר איין זאך, אז ווען איינער באט הונ־דערט רענדלעך, קען ער באטען הונדערט מיט צעהן, ווייל מסתמא האט עס אזוי פיעל די ווערטה. יענע סוחרים העכערען דעם מקח, העכערט ער נאך מעהר. און אזוי האט

זיך דער מקח געהויבענ און געהויבען, ביז דער רייכער נאר האט אנגעבאטען אזוי פיעל, פונקט וואס עס איז געווען די ריכטיגע ווערטה פון דעם שטיין.

טראכט זיך דעם מלד'ס דיענער: יעצט זעה איך אז ער איז טאקע א מבין, דען ער האט צוגעטראפען דעם ריכ־טיגען ווערטה פון דעם טייערען שטיין. אך, ווי דער מלך וועט זיך דאס פרעהען ווען ער וועט קריגען אזא גוטען מבין!

אבער אזוי ווי דער דיענער קוקט אן דעם מענשען גוט אין פנים, הויבט ער אן צו צווייפלען דאס א מענש מיט אזא נארישען פנים זאל טאקע זיין א מבין. טראכט זיך דער דיענער, לאמיך ווארטען און זעהן. ווען עס איז גע־קומען צו בעצאהלען, האט דער קויפער ארויסגענומען פון זיינע קעשענעס א הויפען מיט גלעזלעך און האט געזאגט:

„אנשטאט מזומן געלד וועל איך אייך בעצאהלען מיט דיזע טייערע דימענטען און בריליאנטען, וואס קאסטען מיר א סך געלד. אט די אלע דימענטען גיב איך אייך פאר אייער שטיינדעל."

יעצט, ווען דער דיענער האט געזעהן וואס יענער רופט דימענטען און בריליאנטען, האט ער שוין, צו זיין בעדויערען, געוואוסט מיט וואס פאר א מבין ער האנדעלט . . .

נ מ ש ל

עס געלינגט אמאל א בעריהמער צו פערטומלען מענשען א מוח, מען זאל מיינען אז ער איז טאקע א גרויסער מענש, אבער סוף כל סוף מוז ער זיך ארויסצייגען אין זיין ריכ־טיגער מאס.

31
די שטראָף פון אַ בעריהמער

ביי אַ מלך איז געווען אַ מיניסטער, וועלכער איז ביי איהם געווען ליעבער און חשוב'ער פון אלע אנדערע מי־ניסטארען. אהן איהם האט דער מלך קיין זאך ניט געטאהן. דער מלך האט אויך געהאט אַ זוהן, אַ בן־יחיד, אַ שוואכער און אַן איידעלער, און יעדען מאל וואס דער מלך האט גע־דארפט האלטען אַ בעראטונג מיט זיין מיניסטער, פלעגט ער הייסען דעם בן־יחיד ארויסגעהן פון צימער.

דער מיניסטער האט זיך אנגעהויבען צו גאוה'נען און ער האט זיך בעריהמט פאר די אנדערע מיניסטארען: „איהר זעהט ווי דער מלך האט מיך ליעב? אז ער דארף מיט מיר רעדען, שיקט ער ארויס זיין בן־יחיד פון צימער. דאס צייגט אַז איך בין ביי איהם נאך טייערער ווי דער בן־מלך."

ווען דער בן־מלך האט דערהערט פון דיזע בעריהמעריי, האט עס איהם שטארק פערדראסען און ער האט זיך די זאך אזוי גענומען צום הארצען, דאס ער איז ארייגעפאלען אין אַ טיעפער מרה־שחורה און איז געווארען אזוי קראנק, דאס ער האט געמוזט ליגען אין בעט. דאקטוירים האבען איהם אונטערזוכט און ערקלערט, אז ער איז מעלאנכאליש און די איינציגע רפואה איז איהם צו מאכען פרעהליך און פער־טרייבען די מעלאנכאליע.

דער מלך האט געלאזט ברייננען מוזיקער און קאמע־דיאנטען, אבער זיי האבען דעם בן־מלך ניט געקענט מאכען פרעהליכער, ווייל ער איז שוין געווען געוואוינט צו זיי. האט דער מלך צוזאמענגערופען אלע זיינע מיניסטארען, אום

זיך צו בעראטהען נוי דעם בן־מלך צו היילען פון זיין מע־לאנכאליע, דורך וואס פאר א מיטעל איהם פרעהליך צו מאכען. האט איינער פון די מיניסטארען פארגעשלאגען, אז יעדער איינער פון די מיניסטארען זאל זיך פערשטעלען אויף א טאג פאר א ווילדע חיה, א לייב, א בער, א לעמפערט, אן עלעפאנט, און זאל שפיעלען און טאנצען פאר דעם בן־מלך, און אזוי ווי דער בן־מלך וועט דאך וויסען ווער די פערשטעלטע פערזאן איז, וועט עס ביי איהם פארקומען זעהר קאמיש און ער וועט מוזען לאכען.

די עצה איז דעם מלך זעהר געפעלען געווארען און ער האט בעפוילען די אנדערע מיניסטארען, אז זיי זאלען אזוי טאהן, און יענעם מיניסטער, מיט וועלכען ער פלעגט אימער האלטען עצות, האט ער אנגעזאגט אז ער זאל זיך פער־שטעלען פאר א מאלפע, ווייל פון א מאלפע לאזט זיך זעהר פיעל לאכען. דער מיניסטער האט געמוזט פאלגען. און ווען דער בן־מלך האט דערקענט ווער די מאלפע איז, האט ער אזוי פיעל געלאכט, דאס ער איז איננאנצען געזונד גע־ווארען. נאכדעם האבען די אנדערע מיניסטארען זיך גע־רייצט מיט דעם בעריהמער און געזאגט: „אזוי פיעל האלט פון דיר אונזער מלך, אז ער האט פון דיר געמאכט א מאלפע צו אמוזירען זיין קינד! . . .“

נמשל

א בעריהמער איז גוט צו שלאגען.